

De Økonomiske Råd
Formandskabet

KAPITEL III

VELSTAND OG

VELFÆRD

KAPITEL III

VELSTAND OG VELFÆRD

Der er bred bevågenhed om befolkningens velstand og velfærd. Velfærd dækker over andet og mere end velstand. Eksempelvis kan et tiltag, der øger arbejdsudbuddet, potentielt øge velstanden, men mindske velfærden.

Kapitlet bidrager til debatten om måling af velfærd ved at anvende en specifik velfærdsindikator, der på teoretisk konsistent vis opgør velfærd ud fra forbrug, levetid og fritid.

Sammenlignet med 24 højindkomst-OECD-lande rangerer Danmark højere målt ved den anvendte velfærdsindikator end ved BNP, hvorimod det modsatte er tilfældet for USA.

Målt ved velfærdsindikatoren er den geografiske ulighed på tværs af Danmark mindre end målt ved indkomst. Mens den geografiske ulighed i indkomst er steget siden finanskrisen, gælder det ikke målt ved velfærdsindikatoren.

Kapitlet indikerer dermed, at der er en højere grad af lige muligheder på tværs af Danmark, end forskellene i indkomst tilsiger.

III.1

INDLEDNING

Velfærd er meget andet end velstand

Befolkningens velstand og velfærd fylder meget i sammenligning mellem såvel lande som landsdele. Hvor er det bedst at blive født, og hvordan måles det? For at svare på sådanne spørgsmål benyttes BNP pr. indbygger ofte som sammenligningsmål. BNP måler alene økonomisk produktion og er dermed et mål for velstand, mens meget andet kan have betydning for den velfærd, man kan forvente at opnå gennem livet.¹

VELSTAND OG VELFÆRD

Velstand knytter sig til mulighederne for at forbruge nu og i fremtiden. Forbrugsmulighederne afhænger både af den løbende indkomst og af værdien af formuegoderne, eksempelvis fysisk kapital, humankapital og naturressourcer. Det er ofte vanskeligt at opgøre formuegoderne, hvorfor det i praksis ofte er indkomsten pr. indbygger, som anvendes som mål for velstanden. Der er dog eksempler på, at det er muligt at beregne indikatorer for velstand, som også inddrager eksempelvis naturressourcer. BNP er et ofte anvendt mål for velstand.

Velfærd er derimod en mangfoldig og subjektiv størrelse, som der ikke findes en entydig definition af. Velfærd dækker både over materielle og immaterielle værdier og er tæt knyttet til lykke, tilfredshed, velbefindende og nytte. Velfærd dækker både over velfærden for det enkelte individ og velfærden for samfundet som helhed. Begrebet dækker således over en næsten endeløs række faktorer som eksempelvis økonomiske goder og forbrugsmuligheder, fritid, sundhed, levetid, kvaliteten af miljøet, sociale forhold, arbejdsvilkår, tryghed, tillid, og hvordan goderne i samfundet fordeles. Velfærd er ikke et værdineutralt begreb, og der er ikke universel enighed om, hvad der udgør "det gode liv".

BNP måler markedsmæssig produktion, ikke velfærd

Selvom der ofte er en positiv sammenhæng mellem økonomisk produktion og velfærd, kan BNP stige af årsager, der i sig selv må formodes at reducere velfærden. Dette kan eksempelvis ske, hvis en øget produktion sker på bekostning af øget forurening, eller hvis en stigning

1) Ofte benyttes også bruttonationalindkomsten (BNI) pr. indbygger eller nettonationalindkomsten (NNI). BNI tager højde for indkomstbevægelser på tværs af landegrænser, mens NNI herudover tager højde for nedslidning af kapitalapparatet. Der er en betydelig samvariation mellem de tre mål, hvorfor BNP pr. indbygger anvendes i kapitlet.

i arbejdstiden medfører et tab af fritid. I begge tilfælde må man formode, at velstanden stiger, fordi man har mere produktion til rådighed. Velfærden er dog potentielt faldet grundet øget forurening og mindre fritid. Det potentielle fald i velfærden fanges dog ikke af BNP. På samme vis vil det forøge indkomsten, hvis befolkningen arbejder hårdere, men hårdere arbejde kan potentielt forværre sundheden og føre til et kortere liv, jf. f.eks. Hummels mfl. (2023). Derudover har fordelingen af samfundets ressourcer ingen betydning for BNP, men det kan i høj grad påvirke velfærden, både for den enkelte og for samfundet.

BNP er ensartet opgjort og kvantificerer velstanden i ét enkelt tal

Trods disse mangler anvendes BNP pr. indbygger ofte til sammenligninger mellem lande og som mål for udviklingen over tid. Det skyldes, at veldefinerede opgørelsesmetoder med internationale retningslinjer sikrer sammenlignelighed på tværs af lande og over tid. Samtidig kvantificerer BNP velstanden i ét enkelt tal. BNP er således et enkelt, aggregeret mål, som har en veldefineret fortolkning. Af alle disse grunde er BNP pr. indbygger et bekvemt mål at anvende, hvis man ønsker at foretage sammenligninger eller foretage skøn over, hvor den økonomiske udvikling har været mest gunstig. BNP-målets mangler gør det imidlertid naturligt at overveje, om det er muligt at konstruere et bedre mål, der kommer tættere på det, som kan opfattes som velfærd.

Bredere bevågenhed om måling af velfærd

I 2009 udkom Stiglitz-Sen-Fitoussi-kommissionen med en rapport, som anbefaler at skifte fokus fra måling af økonomisk produktion til i stedet at fokusere på måling af velfærd, jf. Stiglitz mfl. (2009). Det har været med til at skabe en bredere bevågenhed om udfordringerne ved måling af velstand og velfærd, hvilket har ført ny forskning med sig, herunder i forhold til at konstruere egentlige velfærdsindikatorer.

Kapitlet analyserer velfærdsindikator for Danmark

I dette kapitel operationaliseres en sådan indikator for velfærd baseret på Jones og Klenow (2016).² I stedet for økonomisk produktion medregner denne indikator alene forbruget af produktionen, idet det antages, at forbruget og ikke produktionen i sig selv genererer velfærd. Derudover medregner velfærdsindikatoren på en teoretisk konsistent måde værdien af fritid og levetid, samt at ulighed øger usikkerheden om den forventede velfærd. Velfærdsindikatoren medtager således enkelte, men væsentlige faktorer, som der må skønnes at være bred enighed om er vigtige for befolkningens velfærd. Indikatoren har også den kvalitet, at de nødvendige data er tilgængelige, hvorfor det er muligt at kvantificere velfærdsforskelle over tid for Danmark og en række øvrige lande samt forskelle på tværs af landsdele i Danmark.

2) Velfærdsindikatoren fra Jones og Klenow (2016) er anvendt til at undersøge forskelle mellem forskellige demografiske og etniske grupper i USA samt forskelle mellem amerikanske stater i henholdsvis Curtis mfl. (2021), Brouillette mfl. (2022) samt Falchetti og Nygaard (2023).

Velfærdsindikator er ikke perfekt, men nyttig

Den anvendte velfærdsindikator er ikke perfekt, siden der næppe nogensinde vil være enighed om, hvordan en sådan indikator skal se ud. Eksempelvis indgår miljøeffekter, som ikke påvirker den forventede levetid, ikke. En anden mangel er, at velfærdsindikatoren ikke inddrager bæredygtighed. Hvis den økonomiske udvikling ikke er bæredygtig, vil det gå ud over velfærden for fremtidige generationer. For at kunne inddrage miljøeffekter direkte i BNP-opgørelsen, er der udviklet et *grønt BNP*, som gør det muligt at vurdere, om den økonomiske udvikling er bæredygtig.³ En anden, relateret tilgang til inddragelse af udviklingen i blandt andet natur og miljø er den såkaldte *ægte opsparing*, jf. *Økonomi og Miljø 2012* og *2017*.

Danmark rangerer højere målt ved velfærdsindikatoren end ved BNP

Kapitlets analyser på baggrund af velfærdsindikatoren viser, at der på tværs af 24 højindkomst-OECD-lande er en generel tendens til, at lande med højt BNP pr. indbygger også har en høj velfærdsindikator. Anvendelsen af velfærdsindikatoren fører dog til en række nye erkendelser sammenlignet med, hvis BNP pr. indbygger alene anvendes. Således ligger Danmark i en international sammenligning højere målt ved velfærdsindikatoren end ved BNP pr. indbygger. Forskellene mellem de to mål skyldes i høj grad forskelle i forventet levetid og udviklingen i denne på tværs af lande.

Mindre forskelle mellem landsdele for velfærd end velstand

Opgørelser af velfærden på tværs af landsdele i Danmark viser, at forskellene mellem landsdelene er mindre målt ved velfærdsindikatoren end målt ud fra disponibel indkomst. Resultaterne peger således i retning af, at den geografiske ulighed overvurderes, når den alene vurderes ud fra indkomstforskelle fremfor et bredere mål for velfærd, som inddrager flere faktorer af betydning for individets velbefindende.

Ikke stigende geografisk ulighed i velfærd

Tidligere undersøgelser peger i retning af stigende geografisk ulighed i Danmark, jf. eksempelvis Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2023). Analyser i kapitlet viser ligeledes, at der er tegn på stigende geografisk ulighed opgjort ud fra indkomstforskelle. Der er imidlertid ikke tegn på stigende geografisk ulighed på baggrund af den anvendte velfærdsindikator. Det er derfor afgørende, hvilket mål der danner grundlag for sammenligningen.

Kapitlets indhold

Afsnit III.2 anvender den teoretisk konsistente velfærdsindikator foreslået af Jones og Klenow (2016) til at måle velfærden i såvel Danmark som i en række andre OECD-lande, som Danmark ofte sammenlignes med. Afsnittet analyserer sammenhængen mellem velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger og undersøger, hvad forskellene mellem de

3) Det grønne BNP er i Danmark opgjort i et samarbejdsprojekt mellem institutter på Københavns Universitet og Aarhus Universitet samt Danmarks Statistik.

to mål skyldes. Derudover sammenholder afsnittet udviklingen i de to mål over tid. I afsnit III.3 opgøres velfærdsindikatoren på tværs af landsdele i Danmark for at undersøge den geografiske ulighed i velstand og velfærd, herunder hvilken rolle geografisk mobilitet spiller. Afsnit III.4 sammenfatter kapitlets resultater.

III.2

VELSTAND OG VELFÆRD PÅ TVÆRS AF LANDE

Velfærd i Danmark og en række OECD-lande

Dette afsnit anvender en velfærdsindikator foreslået af Jones og Klenow (2016) til at måle velfærden i Danmark såvel som i en række andre OECD-lande, som Danmark ofte sammenlignes med.

FILOSOFIEN BAG VELFÆRDSINDIKATOREN

Velfærdsindikatoren måler forventet livstidsvelfærd

Velfærdsindikatoren søger at måle den forventede livstidsvelfærd på fødselstidspunktet. Tilgangen kan ses som udtryk for et tankeeksperiment, hvor man vurderer forventet livstidsvelfærd, før man er født. Vurderingen foretages bag et såkaldt *uvidenhedens slør*, jf. Rawls (1971), uden nogen konkret viden om, hvor man fødes eller ens konkrete livsbane efter fødslen. Man kan i stedet danne en forventning til ens livs-omstændigheder og derved vurdere den forventede velfærd ved et liv i det pågældende land på det pågældende tidspunkt.

Muligt at sammenligne velfærdsindikatoren for forskellige områder ...

Efter at have dannet en forventning om ens livstidsvelfærd kan denne sammenlignes mellem forskellige lande. Konkret vil velfærdsindikatoren måle, hvor meget forbrug individet vil være villig til at opgive for at være indifferent mellem at fødes i det ene land fremfor det andet.⁴ Velfærdsindikatoren omveksler dermed forskelle mellem lande målt i forventet livstidsvelfærd til en tilsvarende forskel målt i forbrug.

... eller over tid for et enkelt land

På samme måde kan velfærdsforskelle over tid for et enkelt land sammenlignes ved at opgøre, hvor meget forbrug individet vil være villig til at opgive for at være indifferent mellem at fødes i det ene år fremfor det andet år i samme land.

4) Økonomer kalder denne form for velfærdssammenligning for *ækvivalent variation i forbrug*.

Velfærd antages at afhænge positivt af forbrug, fritid og livslængde

Der eksisterer ingen objektive og entydige svar på, hvad livstidsvelfærd er. Derfor vil enhver konkret beregning nødvendigvis skulle baseres på antagelser, som kan diskuteres. Jones og Klenow (2016) lægger til grund, at velfærden for individet afhænger positivt af forbrug, fritid og livslængde, jf. boks III.1. Forventninger til forbrug, fritid og livslængde vil dermed fastlægge velfærdsindikatoren for det konkrete land eller tidspunkt. At netop disse elementer påvirker velfærd positivt er formodentlig ukontroversielt og svarer til de antagelser, man oftest lægger til grund for økonomiske modeller. Der hvor vandene skilles er nok især om, hvilke andre forhold som derudover bør inddrages og navnlig, hvilken vægt disse andre forhold skal gives. Ved at nøjes med ovennævnte elementer kan Jones og Klenow (2016) udnytte økonomisk nytteteori til at fastlægge konsistente vægte, men afgrænsningen betyder, at en række potentielt vigtige forhold for velfærd ikke indgår i indikatoren.

Større ulighed betyder større usikkerhed om forventet livstidsvelfærd

Udover forbrug, livslængde og fritid påvirkes velfærdsindikatoren af ulighed i forbruget. Når ulighed mindsker livstidsvelfærden skyldes det, at når individet ved fødslen tænkes at vurdere sin livstidsvelfærd, er det præcise forbrug ukendt. Ganske vist kendes gennemsnitsforbruget, men forbruget kan ende med at være højere eller lavere. Graden hvorved forbruget kan afvige fra gennemsnittet i et givent land afhænger i praksis af, hvor ulige forbruget er fordelt – jo større ulighed, desto større er eksempelvis risikoen for at ende med meget lavt forbrug. Individene antages at være risikoaverse, hvilket vil sige, at de foretrækker sikkerhed frem for usikkerhed. Dette medfører, at forbrugsulighed er udtryk for en risiko, der påvirker livstidsvelfærden negativt. Risikoaversionen stammer rent teknisk fra, at den anvendte nyttefunktion udviser aftagende marginalnytte, hvilket betyder, at den første enhed har større værdi end senere enheder. Empirisk er der grundlag for at konkludere, at de fleste individer er risikoaverse, jf. f.eks. Dohmen mfl. (2011).

VELFÆRDSINDIKATOREN

Velfærdsindikatoren i afsnittet angiver, hvor meget en ufødt skal have sit livstidsforbrug skaleret med for at være indifferent mellem at skulle leve hele sit liv i et givet land eller at skulle leve hele sit liv i Danmark. Den ufødte baserer hvert år sin forventning om fremtidig velfærd på det nuværende aldersbetingede forbrug, fritid, forventet levetid og forbrugsulighed i de to lande.

BOKS III.1 BEREGNING AF VELFÆRDSINDIKATOREN

Beregningen af velfærdsindikatoren bygger på Jones og Klenow (2016). Velfærdsindikatoren søger at måle forventet livstidsvelfærd på fødselstidspunktet. En ufødt ved ikke, hvordan livet former sig, men befinder sig bag *uvidenhedens slør*, jf. Rawls (1971). Derfor evaluerer den ufødte den forventede velfærd for hvert enkelt land og sammenholder disse forventede velfærdsniveauer mellem lande. Herved kan det beregnes, hvor meget forbrug den ufødte skal kompenseres med (eller er villig til at opgive) for at være indifferent mellem at leve sit liv i de forskellige lande. Den forventede velfærd for den ufødte i et givet land er givet ved:

$$U = E \left[\sum_a \beta^a \cdot u(c_a, l_a) \cdot S(a) \right]$$

hvor E angiver, at velfærd måles som en forventet værdi, a angiver alderen, β er en diskonteringsfaktor, og $S(a)$ er sandsynligheden for, at en person bliver a år gammel, $u(\cdot, \cdot)$ er nyttefunktionen, hvor c_a og l_a udtrykker forbrugs- hhv. fritidsniveauerne på det pågældende alderstrin. Der er således tale om en forventet velfærd, der beregnes for hvert alderstrin.

Velfærdsforskellene mellem lande bliver målt i relative ændringer i forbrugsækvivalenter i forhold til et sammenligningsområde i et givet år, i dette afsnit Danmark. Metoden sammenholder således den forventede velfærd i land i og Danmark med relationen:

$$U_{DK}(\lambda_i) = U_i(1)$$

hvor λ_i er velfærdsindikatoren, der angiver, hvor meget forbruget skal skaleres med i hvert alderstrin, for at den ufødte er indifferent mellem at leve sit liv i land i og Danmark. I beregningen af velfærdsindikatoren antages en specifik nyttefunktion samt præferencer for fritid, forbrug og levetid. Den anvendte nyttefunktion udviser aftagende marginalnytte til forbrug og fritid, hvilket betyder, at individerne er risikoaverse. Disse præferenceparametre bliver kalibreret ved brug af danske data, eksempelvis anvendes den danske værdi af statistisk liv, jf. *Økonomi og Miljø 2016*, til at bestemme, hvor meget en stigning i forventet levetid betyder. Med andre ord sættes der via disse præferenceparametre priser i forbrugstermer på levetid, forbrug og fritid. For nærmere detaljer omkring metode, kalibrering og følsomhedsberegninger henvises der til baggrundsnotatet.

Forsimplende antagelser

I analysen i dette afsnit anvendes aggregeret data, som beskrives nærmere i boks III.2. For at kunne anvende aggregeret data er det nødvendigt med en række forsimpelte antagelser. For det første antages det, at forbruget er lognormalt fordelt med variansen σ^2 . For det andet antages det, at det gennemsnitlige niveau af forbrug og fritid er uafhængigt af alder. For det tredje antages det, at diskonteringsfaktoren, β , er lig 1, hvilket betyder, at individer ikke diskonterer fremtidigt forbrug. For det fjerde antages det, at der ikke er nogen vækst i forbruget henover livet. Alle disse antagelser lempes i afsnit III.3, hvor registerdata anvendes til at sammenligne velfærdsindikatoren for forskellige landsdele i Danmark.

BOKS III.1 BEREKNING AF VELFÆRDSINDIKATOREN, FORTSAT

De forsimplede antagelser medfører, at den forventede velfærd i land i kan skrives som:

$$U_i = e_i \left(\bar{u} + \log(c_i) + v(l_i) - \frac{1}{2} \sigma_i^2 \right)$$

hvor $e_i \equiv \sum_a S(a)$ er den forventede levetid for en ufødt, \bar{u} er en konstant, $v(l_i)$ angiver nyten fra fritid og hjemmeproduktion og σ_i er standardafvigelsen for forbruget. Livstidsnyten er dermed produktet af den forventede levetid og den forventede nytte af et enkelt leveår. Ulighed indgår med et negativt fortegn, da aftagende marginalnytte af forbrug og fritid indebærer risikoaversion. Stor ulighed er, set bag uvidenhedens slør, udtryk for stor risiko, hvilket trækker ned i evalueringen af den forventede nytte.

Dekomponering af forskel i velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger

Analysemetoden tillader os at måle forholdet mellem velfærdsindikatoren (λ_i) og indkomst pr. indbygger (eksempelvis BNP pr. indbygger). Dette er nyttigt for at forstå, hvordan hhv. en velstands- og velfærdsbaseret sammenligning af lande afviger fra hinanden. Velfærdsforskellen mellem land i og Danmark er voksende i forskellen i forventet levetid, forbrugskvote, fritid og/eller ulighed. Dekomponeringen af forskellen mellem de to mål i forhold til Danmark ser ud på følgende måde:

$$\begin{aligned} \log\left(\frac{\lambda_i}{\tilde{y}_i}\right) &= \frac{e_i - e_{DK}}{e_{DK}} \left(\bar{u} + \log(c_i) + v(l_i) - \frac{1}{2} \sigma_i^2 \right) \\ &\quad + \log\left(\frac{c_i}{y_i}\right) - \log\left(\frac{c_{DK}}{y_{DK}}\right) \\ &\quad + v(l_i) - v(l_{DK}) \\ &\quad - \frac{1}{2} (\sigma_i^2 - \sigma_{DK}^2) \end{aligned}$$

$\tilde{y}_i = y_i/y_{DK}$ er den relative forskel i BNP pr. indbygger i land i i forhold til Danmark. Det første led på højre side angiver bidraget fra den relative forskel i forventet levetid mellem land i og Danmark, $(e_i - e_{DK})/e_{DK}$, vægtet med værdien af et års velfærd i land i , $(\bar{u} + \log c_i + v(l_i) - \frac{1}{2} \sigma_i^2)$. Det andet led angiver bidraget fra forskellen i forbrugskvoten mellem land i og Danmark. Det tredje led angiver bidraget fra forskellen i fritid mellem land i og Danmark. Det sidste led angiver bidraget fra forskelle i ulighed mellem land i og Danmark. Se desuden baggrundsnotatet for yderligere detaljer.

Vækst i velfærdsindikatoren

I stedet for at sammenligne velfærden mellem eksempelvis Danmark og USA, er det muligt at sammenligne velfærden i Danmark i 2019 med Danmark i 1995. Velfærdsindikatoren afspejler i denne situation, hvor meget livstidsforbruget skal skaleres med i 2019 for, at en person bag uvidenhedens slør er indifferent mellem at leve i 2019 eller 1995. Den gennemsnitlige årlige vækst kan findes ved at dividere velfærdsindikatoren med antal år i perioden, $T = 2019 - 1995 = 24$.

$$\Delta_t = -\frac{1}{T} \log(\lambda_t)$$

Ligesom med sammenligningen af velfærdsindikatoren mellem lande, er det muligt at dekomponere væksten i velfærdsindikatoren på samme måde som ovenfor.

Tre gevinster ved den valgte tilgang

Der er tre gevinster ved den anvendte tilgang: For det første må de færreste formodes at være uenige i, at nytten alt andet lige afhænger positivt af forbrug, fritid samt livslængde. For det andet gør den valgte nyttefunktion det forholdsvis simpelt at konstruere en fortolkelig samlet velfærdsindikator, som det er muligt at dekomponere. For det tredje er datakravene til at beregne velfærdsindikatoren ikke større end, at det er muligt at sammenligne stort set alle verdens lande på en standardiseret facon – ganske som det gør sig gældende, når BNP sammenlignes på tværs af verdens lande.

Rig mulighed for at udvide analysen i mange retninger

Med det sagt skal det understreges, at der principielt ikke er noget til hinder for at vælge en anden nyttefunktion end den, som Jones og Klenow (2016) anvender. Heri ligger der potentielt en grundlæggende værdimæssig diskussion af, hvad der udgør *det gode liv*. Listen er nærmest endeløs i forhold til, hvad der bidrager til individers velfærd, og hvad der kan indgå i nyttefunktionen udover forbrug, fritid og livslængde. Bør antal børn eksempelvis indgå? Bør den finansielle arv, man kan videregive til sine børn, indgå? Er det rimeligt at antage, at lande alene adskiller sig fra hinanden i niveauet af forbrug, fritid, livslængde og ulighed, og at præferencerne dermed er ens for alle lande – eksempelvis at øget fritid vil forbedre velfærden på samme vis i alle verdens lande? Der er således rig mulighed for at udvide eller justere på dette punkt, hvis det ønskes. I det følgende holder analysen sig imidlertid til valgene truffet i den originale artikel, herunder, at præferencerne antages at følge adfærd, der kan identificeres ud fra data, jf. boks III.1.

Velfærd beregnet på baggrund af fire variable

Velfærdsindikatoren, baseret på Jones og Klenow (2016), kan beregnes på baggrund af kendskab til fire variable: Forventet levetid ved fødslen, gennemsnitligt forbrug (både privat og offentligt forbrug), gennemsnitlig fritid samt uligheden i forbruget. Beregningen af disse variable beskrives kort i boks III.2. For en mere detaljeret gennemgang af variablene henvises til baggrundsnotatet.

Velfærdsforskelle måles i relative ændringer ift. Danmark

Velfærdsforskellene mellem lande bliver målt i relative ændringer i forhold til et sammenligningsland, som i det følgende er Danmark. Velfærdsindikatoren for Danmark normaliseres derfor til 100 i det følgende. Velfærdsindikatoren i de øvrige lande er således opgjort som afvigelser i forhold til Danmark: Hvis indikatoren er større end 100, er den beregnede velfærd højere i det pågældende land end i Danmark og vice versa. I resten af afsnittet anvendes velfærdsindikatoren til at undersøge velfærdsforskelle mellem lande og over tid, samt hvorvidt det leder til nye indsigter at anvende velfærdsindikatoren i stedet for BNP pr. indbygger.

BOKS III.2 VARIABLE I VELFÆRDSINDIKATOREN

Til analyserne i dette afsnit anvendes aggregeret data fra en række internationale datakilder fra blandt andet FN, Verdensbanken og OECD til at beregne den forventede levetid, forbrug, fritid og ulighed for Danmark og en række lande. Beregningen af de fire inputvariable følger i høj grad Jones og Klenow (2016) og beskrives nærmere nedenfor. For yderligere forklaring henvises til baggrundsnotatet.

Variabelbeskrivelse:

Den forventede levetid for et individ ved fødslen kan findes i Verdensbankens HNPStats database. Databasen beskriver, hvor længe en nyfødt forventes at leve baseret på den nuværende befolkning i det pågældende år.

Forbruget findes ud fra data fra OECD og beregnes som andelen af BNP pr. indbygger, der består af privat og offentligt forbrug. Denne findes ved at fratække investeringer samt nettoeksporten fra BNP, dvs. forbruget findes som $C+G=Y-I-(X-M)$, hvor C er privat forbrug, G er offentlig forbrug, Y er BNP, I er investeringer, X er eksport og M er import.

Fritid beregnes som den andel af tid, en gennemsnitlig person ikke arbejder i løbet af året. For at beregne fritid beregnes den gennemsnitlige arbejdstid derfor først ved at anvende OECD-data. Denne beregnes som det samlede præsterede antal arbejdstimer i landet delt med antal personer i befolkningen. Herefter findes fritid ved at bruge relationen $Fritid = \frac{5840 - gns\ antal\ arbejdstimer}{5840}$ for hvert land, hvor det antages, at der er 5.840 mulige arbejdstimer på et år, svarende til 16 vågne timer om dagen. Der kan være en vis usikkerhed forbundet med at sammenligne arbejdstid på tværs af lande, da opgørelsesmetoden og datakilden til at opgøre arbejdstid kan variere på tværs af lande.

Ulighed i forbrug beregnes som en standardafvigelse baseret på Gini-koefficienten for forbrug. Denne kan findes for en række lande i FN's UNU-WIDER World Income Inequality database. For en række lande, heriblandt Danmark, findes kun indkomstulighed, hvorfor forbrugsuligheden skal estimeres. For disse lande estimeres forbrugsuligheden med en lineær regression på baggrund af indkomstuligheden.

Deskriptiv statistik:

Tabel A viser deskriptiv statistik for de fire inputvariable for otte udvalgte lande. Den forventede levetid er højere i Danmark end i USA, hvilket vil trække velfærdsindikatoren op i Danmark sammenlignet med USA. Ligeledes arbejdes der mere i USA end i Danmark, hvilket også vil trække velfærdsindikatoren op i Danmark i forhold til USA.

Fortsættes

BOKS III.2 VARIABLE I VELFÆRDSINDIKATOREN, FORTSAT

TABEL A DESKRIPTIV STATISTIK, 2019

Land	Forventet levetid	Forbrug ^{a)}	Arbejdstimer pr. år ^{b)}	Forbrugsulighed ^{c)}
Danmark	81,5	41.575	655	25,6
USA	78,8	52.968	852	34,5
Frankrig	82,8	37.322	608	26,9
Norge	83,0	45.865	729	24,1
Sverige	83,1	38.582	798	25,7
Tyskland	81,3	40.227	688	26,9
Holland	82,1	40.182	762	25,4
Storbritannien	81,2	40.592	821	30,3

a) Forbrug indgår som købekraftsjusteret gennemsnitligt forbrug pr. person i US-dollars og indeholder både offentlig og privat forbrug.

b) Arbejdstimer angiver den gennemsnitlige årlige arbejdstid for en person i landet. Bemærk det er således ikke den gennemsnitlige arbejdstid for beskæftigede, men for hele befolkningen.

c) Forbrugsulighed er vist ved Gini-koefficienter. Disse omregnes til standardafvigelse, når de indgår i velfærdsindikatoren.

Anm.: Tabellen viser forventet levetid, forbrug, arbejdstimer og forbrugsulighed for otte udvalgte OECD-lande i 2019.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra OECD, Verdensbanken og UNU-WIDER World Income Inequality database.

SAMMENLIGNING AF VELSTAND OG VELFÆRD I 2019

Høj korrelation mellem BNP og velfærdsindikatoren,

...

I det følgende beregnes velfærdsindikatoren for 24 højindkomst OECD-lande i 2019. Overordnet er der en stærk positiv korrelation mellem velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger på 0,75, jf. figur III.1. Lande med et højt BNP pr. indbygger i 2019 har dermed generelt også en højere velfærdsindikator i 2019 og omvendt. Hvis der ses bort fra Irland, som har haft en særlig udvikling i BNP pr. indbygger, øges korrelationen til næsten 0,9.⁵ Dette harmonerer med resultaterne i Jones og Klenow (2016), som opgjorde velfærdsindikatoren for 152 både højindkomst- og udviklingslande for år 2007.

5) Irlands vækst i BNP har været blandt de højeste i verden siden 2014. Dette skyldes i høj grad en tilstrømning af udenlandske virksomheder, der sender deres overskud ud af landet.

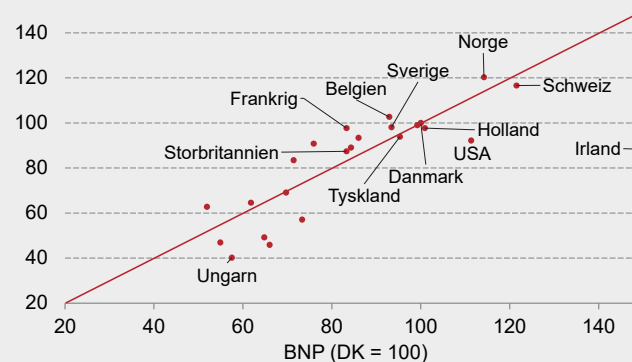
... men forskel afhængig af, om man måler velstand eller velfærd

Selvom BNP pr. indbygger er højt korreleret med velfærdsindikatoren på tværs af lande, er der stadig væsentlige forskelle mellem de to, hvilket kan ses af figur III.1. I figuren er hvert land angivet med et punkt, hvor landets velfærdsindikator for 2019 kan aflæses på den vertikale akse, mens BNP pr. indbygger relativt til Danmark aflæses på den horisontale akse. Begge indikatorer er normaliseret, så Danmark har værdien 100. Hvis et land er placeret på den røde 45 graders linje, er der samme relative forskel til Danmark i begge mål. Alle lande ville ligge på 45 graders linjen, hvis de to indikatorer var perfekt korrelerede. Figuren viser dog, at for de fleste lande gør det en tydelig forskel, om man benytter BNP pr. indbygger, eller om man anvender velfærdsindikatoren.

FIGUR III.1 VELFÆRDSINDIKATOR OG BNP PR. INDBYGGER I 2019

Der er høj korrelation mellem velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger. Der er dog forskel i international rangering ud fra de to.

Velfærdsindikator (DK = 100)

Anm.: Figuren viser BNP pr. indbygger og velfærdsindikatoren for en række lande i år 2019. Både BNP pr. indbygger og velfærdsindikatoren er indekseret ift. Danmark. Den røde linje angiver 45-graders linjen. Hvis et punkt ligger på linjen, har BNP pr. indbygger og velfærdsindikatoren samme værdi. Følgende 24 lande indgår i figuren: Belgien, Canada, Danmark, Estland, Finland, Frankrig, Grækenland, Holland, Irland, Italien, Litauen, Norge, Portugal, Schweiz, Slovakiet, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Sverige, Tjekkiet, Tyskland, Ungarn, USA og Østrig.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra OECD, Verdensbanken og FN's UNU-WIDER World Income Inequality database.

Parvis sammenligning af BNP pr. indbygger og velfærdsindikatoren

Hvis et land ligger under 45 graders linjen, ligger det lavere målt ved velfærdsindikatoren i parvis sammenligning med Danmark, end hvis sammenligningen var ved BNP pr. indbygger. Eksempelvis er BNP pr. indbygger godt 10 pct. højere i USA end i Danmark, mens velfærdsindikatoren er knap otte pct. lavere. Velfærdsindikatoren betyder, at forbruget i Danmark skal sænkes med otte pct. for, at en person er indifferent mellem at blive født i Danmark og USA. Et andet eksempel er Frankrig, som har godt 16 pct. lavere BNP pr. indbygger end Danmark men næsten den samme velfærdsindikator. Velfærdsindikatoren er kun godt to pct. lavere i Frankrig end i Danmark.

Rangering afhænger af, om man måler velstand eller velfærd

Der er betydelige forskelle på, hvordan lande rangerer afhængig af den benyttede indikator. Danmark har eksempelvis den sjette højeste rangering blandt de 24 højindkomstlande, hvis man anvender BNP pr. indbygger til at sammenligne landene i 2019, mens Danmark ligger fjerdehøjest målt ved velfærdsindikatoren. Lande som f.eks. USA og Irland ligger i modsætning til Danmark højere placeret på BNP pr. indbygger end på velfærdsindikatoren. Således går USA fra at have den fjerde højeste placering målt ved BNP pr. indbygger til en 11. plads målt ved velfærdsindikatoren. Der er en endnu mere markant forskel for Irland, som ud fra opgørelsen har den højeste BNP pr. indbygger, men kun er på en 14. plads ud fra velfærdsindikatoren.

Dekomponering af forskel mellem beregnet velfærd og BNP pr. indbygger

En af fordelene ved velfærdsindikatoren er, at det er muligt at dekomponere forskellen mellem velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger i forhold til Danmark, jf. boks III.1 tidligere i afsnittet. Dermed kan det undersøges, hvilke faktorer der ligger til grund for, at forskellen mellem et givet land og Danmark ikke er den samme for begge mål. Dette kan skyldes forskelle i forventet levetid, forbrugskvote, fritid eller forbrugulighed sammenlignet med Danmark. Dekomponeringen for otte af de 24 OECD-lande er vist i tabel III.1, mens den for de øvrige lande kan findes i baggrundsnotatet.

TABEL III.1 DEKOMPONERING AF FORSKELLEN I BNP PR. INDBYGGER OG VELFÆRDSINDIKATOREN

Første søjle viser velfærdsindikatoren for otte OECD-lande. Anden søjle viser forskellen mellem velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger sammenlignet med Danmark. De næste fire søjler dekomponerer denne forskel.

Land	Velfærdsindikator	Forskel mellem velfærd og BNP	Dekomponering			
			Forventet levetid	Forbrugs-kvot	Fritid	Ulighed
			----- pct.point ^{a)} -----			
Danmark	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
USA	92,2	-18,7	-16,8	13,7	-6,2	-9,4
Frankrig	97,7	15,9	8,3	7,5	1,3	-1,2
Norge	120,3	5,2	9,5	-3,5	-2,1	1,3
Sverige	98,1	4,9	10,0	-0,7	-4,3	-0,1
Tyskland	93,9	-1,5	-1,0	1,6	-0,9	-1,2
Holland	97,7	-3,2	4,0	-4,3	-3,1	0,2
Storbritannien	87,4	4,9	-1,5	16,0	-5,1	-4,5

a) Forskellen mellem velfærdsindikatoren og BNP angiver $\log(\text{velfærd}/\text{BNP}) \cdot 100$ og måles dermed i logaritme-point. For små værdier er disse imidlertid approksimativt lig med pct.point, og pct.point anvendes derfor som terminologi for at lette forståelsen.

Anm.: Tabellen indeholder en dekomponering af logforskellen mellem velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger for otte af de 24 OECD-lande fra figur III.1. Dekomponering for de øvrige lande kan findes i baggrundsnotatet. Første søjle angiver velfærdsindikatoren, anden søjle angiver logforskellen mellem velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger (se også (a) ovenfor). Søjle 3-6 dekomponerer denne forskel, så det fremgår, hvor stor en del af forskellen der skyldes forskelle i hhv. forventet levetid, gennemsnitlig forbrugskvot, gennemsnitlig fritid og ulighed i forbrug, jf. boks III.1. Den gennemsnitlige forbrugskvot beregnes som det gennemsnitlige (offentlig og privat) forbrug over BNP.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra OECD, UNU-WIDER World Income Inequality Database og Verdensbanken.

Forventet levetid, fritid og ulighed bidrager negativt i USA ift. Danmark

Tabellen angiver forskellen mellem velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger relativt til Danmark i anden søjle. Denne forskel er for USA's vedkommende knap -19 pct.point⁶, hvilket vil sige, at velfærdsindika-

6) Forskellen beregnes som logaritme-point, da det er forskellen mellem logaritmen til velfærdsindikatoren og disponibel indkomst, som dekomponeres. For små værdier er disse imidlertid approksimativt lig med pct.point, og pct.point anvendes derfor som terminologi i afsnittet for at lette forståelsen.

toren for USA er knap 19 pct.point lavere end det, BNP-sammenligningen vil tilsige. Dekomponeringen viser, at der er flere modsatrettede bidrag fra de bagvedliggende faktorer, og at en stor del af forskellen mellem velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger kan henføres til en lavere forventet levetid i USA end i Danmark. I USA var den forventede levetid i 2019 således 78,8 år, mens den i Danmark var 81,5 år, jf. boks III.2. Derudover trækker højere ulighed og mindre fritid i USA velfærdsindikatoren ned sammenlignet med Danmark. Disse effekter modvirkes dog af en højere forbrugskvote i USA end i Danmark.

Frankrig rangerer højere på velfærd end velstand

Omvendt er velfærdsindikatoren for Frankrig godt 16 pct. højere end, hvad BNP pr. indbygger vil tilsige sammenlignet med Danmark. Forskellene mellem velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger skyldes især en højere forventet levetid i Frankrig på 82,8 år samt en højere forbrugskvote end i Danmark.

VÆKST I VELSTAND OG VELFÆRD I PERIODEN 1995-2019

Udvikling i velstand og velfærd i perioden 1995-2019

I det følgende rettes fokus på sammenhængen mellem væksten i velfærdsindikatoren og væksten i BNP pr. indbygger for højindkomst-OECD-lande. I figur III.2 angives den gennemsnitlige årlige vækst for perioden 1995-2019 i et lands velfærdsindikator ad den lodrette akse og den tilsvarende vækst i BNP pr. indbygger ad den vandrette akse.⁷

Positiv korrelation mellem vækst i BNP pr. indbygger og velfærdsindikatoren

Generelt fremgår det af figuren, at der er en tydelig positiv sammenhæng mellem den gennemsnitlige vækst i velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger. Ligesom i figur III.1 er korrelationen mellem væksten i velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger på knap 0,7 for de 18 OECD-lande for perioden 1995-2019. Fraregnes Irland, er sammenhængen endnu stærkere med en korrelation på knap 0,9.

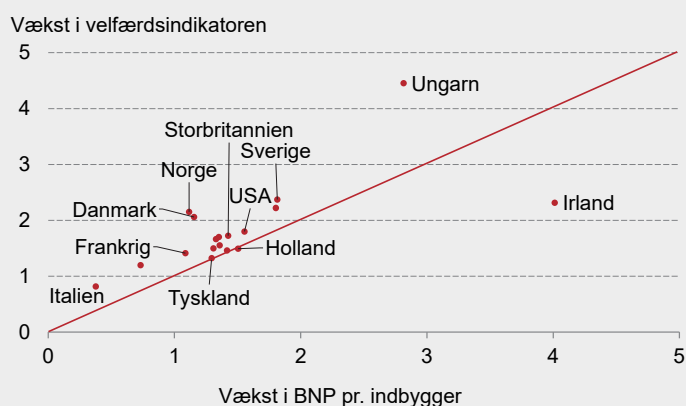
Vækst i velfærdsindikator generelt højere end i BNP pr. indbygger, ...

Hvis alle observationerne var at finde på 45 graders linjen, som er den røde linje i figuren, ville væksten over perioden i velfærd og velstand være den samme. Gennemgående ligger punkterne over 45 graders linjen, hvilket betyder, at væksten i beregnet velfærd har været større end væksten i BNP pr. indbygger for langt de fleste lande i figuren. Baggrunden for denne afvigelse drøftes senere, hvor forskellen mellem væksten i henholdsvis beregnet velfærd og BNP pr. indbygger dekomponeres.

7) Denne periode er valgt, da der ikke findes data for ulighed af tilstrækkelig kvalitet for en tilstrækkelig mængde OECD-lande længere tilbage i tid, jf. baggrundsnotatet.

FIGUR III.2 VÆKST I VELFÆRDSINDIKATOREN OG BNP PR. INDBYGGER

Væksten i velfærdsindikatoren er generelt højere end væksten i BNP pr. indbygger for perioden 1995-2019.

Anm.: Figuren viser den gennemsnitlige årlige vækst i velfærdsindikatoren og BNP pr indbygger for perioden 1995-2019. Væksten er opgjort i log-værdier, som approksimativt er lig den procentvise vækst. Den solide røde linje angiver 45-graders linjen. Hvis et punkt ligger på linjen, har væksten i BNP pr. indbygger og velfærdsindikatoren samme værdi. I figuren indgår landene fra figur III.1. Grundet datamangel indgår Estland, Litauen, Tjekkiet, Schweiz, Slovakiet og Slovenien dog ikke i denne figur.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra OECD, Verdensbanken og FN's UNU-WIDER World Income Inequality database.

... og Danmark rangerer højere for væksten i velfærdsindikatoren end i BNP pr. indbygger

Når de 18 OECD-lande rangeres i forhold til væksten i velfærdsindikatoren for perioden 1995-2019, er Danmark på sjettepladsen, hvorimod Danmark er på 14. pladsen for væksten i BNP pr. indbygger. Dermed har Danmark relativt til de andre lande haft en væsentligt kraftigere vækst i velfærd end i BNP pr. indbygger. Modsat er USA på syvendeplassen målt ved væksten i velfærdsindikatoren, mens USA indtager femtepladsen målt ved væksten i BNP pr. indbygger.

Dekomponering af forskelle i væksten

Forskellene i væksten i velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger for perioden 1995-2019 kan dekomponeres. Tabel III.2 viser dekomponeringen for otte OECD-lande, mens dekomponeringen for de resterende lande kan findes i baggrundsnotatet.

TABEL III.2 DEKOMPONERING AF FORSKELLEN I UDVIKLINGEN I BNP PR. INDBYGGER OG VELFÆRDSINDIKATOREN, 1995-2019

Første søjle i tabellen viser den gennemsnitlige årlige vækst i velfærdsindikatoren fra 1995-2019. Anden søjle viser forskellen mellem vækst i velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger for det pågældende land. Denne forskel dekomponeres i de sidste fire søjler.

Land	Vækst i velfærdsindikator	Forskel, vækst i velfærd og BNP	Dekomponering			
			Forventet levetid	Forbrugs-kvote	Fritid	Ulighed
	--- Pct. ---		Pct.point.-----			
Danmark	2,06	0,90	1,22	-0,20	0,04	-0,16
USA	1,80	0,25	0,30	0,08	0,01	-0,14
Frankrig	1,41	0,33	0,35	-0,07	0,03	0,02
Norge	2,15	1,04	1,11	-0,07	-0,03	0,03
Sverige	2,37	0,56	0,83	-0,16	-0,06	-0,05
Tyskland	1,32	0,03	0,35	-0,18	-0,02	-0,13
Holland	1,49	-0,01	0,34	-0,21	-0,11	-0,03
Storbritannien	1,73	0,30	0,26	0,13	-0,07	-0,02

Anm.: Tabellen indeholder en dekomponering af forskellen mellem væksten i velfærdsindikatoren og væksten i BNP pr. indbygger for otte af de 18 OECD-lande fra figur III.2. Dekomponering for de øvrige lande kan findes i baggrundsnotatet. Første søjle viser væksten i velfærdsindikatoren. Anden søjle viser forskellen mellem væksten i velfærdsindikatoren og væksten i BNP pr. indbygger opgjort i log-værdier, som approksimativt er lig forskellen i pct.point. Søjle 3-6 dekomponerer denne forskel, så det fremgår hvor stor en del af forskellen, der skyldes forskelle i hhv. forventet levetid, gennemsnitlig forbrugskvote, gennemsnitlig fritid og ulighed i forbrug, jf. boks III.1. Den gennemsnitlige forbrugskvote beregnes som det gennemsnitlige (offentlig og privat) forbrug over BNP.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af data fra OECD, UNU-WIDER World Income Inequality Database og Verdensbanken.

Større vækst i velfærdsindikator skyldes især stigning i levetid

For Danmark er forskellen mellem vækst i velfærdsindikatoren og BNP pr. indbygger 0,9 (angivet i anden søjle i tabellen). Således har den årlige vækst i velfærdsindikatoren været 0,9 pct.point højere end væksten i BNP pr. indbygger. Dekomponeringen i de efterfølgende fire søjler viser, at forskellen primært skyldes udviklingen i forventet levetid. For Danmark trækker en stigning i den forventede levetid fra 75,2 år til 81,5 år i perioden 1995-2019 væksten i velfærdsindikatoren op med 1,2 pct.point. Dette gælder også for de øvrige lande, omend i mindre grad. Stigningen i forventet levetid i Danmark modvirkes delvist af et fald i forbrugskvoten og en stigning i uligheden i forbruget. Et mønster, der også gentager sig for de fleste af de øvrige lande.

OPSUMMERING

Forskel på velstand og velfærd

Dette afsnit har analyseret forskelle mellem beregnet velfærd og BNP pr. indbygger på tværs af lande i år 2019 og for udviklingen i perioden 1995-2019. Selvom der er høj korrelation mellem de to mål på tværs af lande, er der betydelige forskelle i de parvise sammenligninger mellem Danmark og øvrige OECD-lande afhængig af, om velfærdsindikatoren eller BNP pr. indbygger sammenlignes. Forskellene skyldes i høj grad forskelle i forventet levetid mellem lande og i udviklingen i forventet levetid over tid. Afsnittet bekræfter dermed hovedkonklusionerne i Jones og Klenow (2016).

III.3

VELSTAND OG VELFÆRD PÅ TVÆRS AF DANMARK

Geografiske velfærdsforskelle på tværs af Danmark

Dette afsnit bruger overordnet set samme tilgang til at opgøre den forventede livstidsvelfærd, som beskrevet i afsnit III.2. I stedet for velfærdsforskelle mellem lande og over tid for hele Danmark undersøges i dette afsnit geografiske forskelle på tværs af Danmark.

VELFÆRDSINDIKATOREN PÅ TVÆRS AF LANDSDELE

Overordnet samme tilgang til opgørelse af velfærd

Som i afsnit III.2 lægges det fortsat til grund, at velfærden afhænger positivt af forbrug, fritid og levetid, jf. Jones og Klenow (2016). Ligeledes indgår ulighed negativt som konsekvens af risikoaversion.

Data på individniveau i stedet for aggregerede data

I Danmark findes detaljerede data på individniveau, og disse benyttes i dette afsnit til at undersøge velstand og velfærd i de forskellige danske landsdele. Med individdata er det ikke nødvendigt med de forsimplede antagelser fra afsnit III.2, som var nødvendige for at kunne anvende aggregeret data.

Velfærdsindikator kan derfor tage højde for varierende forbrug og fritid

Det antages derfor ikke længere, at forbrug er konstant over livet, jf. boks III.3. Derudover er det ikke længere en forudsætning, at fritid er konstant over livet og på tværs af individer. Derfor optræder ulighed i fritid i velfærdssammenligningerne. Ulighed i fritid sænker den forventede livstidsvelfærd af de samme årsager, som ulighed i forbrug sænker den forventede livstidsvelfærd.

Disponibel indkomst som mål for regional velstand

Derudover anvendes disponibel indkomst som mål for velstanden i de forskellige landsdele, hvor der i landeanalysen i afsnit III.2 blev anvendt BNP.⁸ En landsdels BNP pr. indbygger afspejler produktionen i den pågældende landsdel fremfor indkomst eller velstanden for de personer, som bor i landsdelen. Ved pendling mellem forskellige landsdele kan der således være forskel mellem produktionen i landsdelen og velstanden for de bosiddende i landsdelen. Disponibel indkomst afspejler derimod i højere grad velstanden for de personer, som bor i landsdelen og anvendes ofte, når geografisk ulighed i velstand i Danmark undersøges, jf. eksempelvis Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2017, 2019) og Danmarks Statistik (2016).

BOKS III.3 VELFÆRDSINDIKATOR PÅ LANDSDELE

I afsnittet anvendes individdata, hvilket betyder, at ikke alle de forsimplede antagelser fra afsnit III.2 længere er nødvendige. Der tillades vækst i forbruget, diskontering af fremtidigt forbrug, samt at det forventede forbrug og fritid varierer mellem alderstrin. Den grundlæggende metode er den samme som beskrevet i boks III.1 i afsnit III.2. Den forventede nytte for den ufødte i en given landsdel er derfor givet ved følgende ligning:

$$U_i = \sum_a \beta^a S_a^i \sum_j \frac{1}{N_a^i} u(c_{ja}^i e^{ga}, l_{ja}^i)$$

Hvor j er en individindikator mellem 1 og N_a^i , N_a^i er antallet af individer med alder a i landsdel i og β er diskonteringsfaktoren, der sættes til 0,99 i dette afsnit, S_a^i er sandsynligheden for, at en person i landsdel i bliver a år gammel. Derudover er $u(\cdot, \cdot)$ nyttefunktionen, g er den forventede vækst i forbrug, som sættes til at være 2 pct. i afsnittet, c_{ja}^i og l_{ja}^i er hhv. forbrug og fritid. Der er således tale om en forventet velfærd, der beregnes for hvert alderstrin, hvor det tillægges den samme sandsynlighed, $1/N_a^i$, for at opnå det nytteniveau, som individerne med en given alder, a , har.

Velfærdsforskellene mellem landsdele bliver som i forrige afsnit målt i forbrugsenheder relativt til et sammenligningsområdet som i dette afsnit er Østjylland. Metoden sammenholder således den forventede velfærd i landsdel i og Østjylland med relationen:

$$U_{\text{Østjylland}}(\lambda_i) = U_i(1)$$

hvor λ_i er velfærdsindikatoren, der angiver, hvor meget livstidsforbruget skal skaleres, for at den ufødte er indifferent mellem at leve sit liv i landsdel i og Østjylland. Som i forrige afsnit antages en specifik nyttefunktion og dermed præferencer for fritid, forbrug og levetid. For nærmere detaljer omkring metode, kalibrering og følsomhedsberegninger henvises der til baggrundsnotatet.

8) Den disponible indkomst defineres som det beløb, en husstand har til forbrug og opsparing, når skatter og renter er betalt.

BOKS III.3 VELFÆRDSINDIKATOR PÅ LANDSDELE, FORTSAT
Dekomponering af velfærdsindikatoren

Som i afsnit III.2 kan velfærdsindikatoren dekomponeres. Når der anvendes individdata, er det muligt at beregne ulighed i både forbrug og fritid, hvor der i forrige afsnit kun kunne beregnes ulighed for forbrug. Dekomponeringen angiver forskellen mellem velfærdsindikatoren og disponibel indkomst i landsdelen relativt til forskellene i Østjylland dekomponeret i hhv. forventet levetid, forbrugskvote, fritid, ulighed i forbrug samt ulighed i fritid. Se baggrundsnotatet for yderligere detaljer.

$$\begin{aligned}
 \log\left(\frac{\lambda_i}{\tilde{y}_i}\right) &= \sum_a \Delta s_a^i u_a^i && \text{Forventet levetid} \\
 + \log\left(\frac{\bar{c}_i}{\tilde{y}_i}\right) - \log\left(\frac{\bar{c}_{\text{Østj}}}{\tilde{y}_{\text{Østj}}}\right) &&& \text{Forbrugskvote} \\
 + v(\bar{l}_i) - v(\bar{l}_{\text{Østj}}) &&& \text{Fritid} \\
 + E[\log(c_i)] - \log(\bar{c}_i) - (E[\log(c_{\text{Østj}})] - \log(\bar{c}_{\text{Østj}})) &&& \text{Ulighed i forbrug} \\
 + E[v(l_i)] - v(\bar{l}_i) - (E[v(l_{\text{Østj}})] - v(\bar{l}_{\text{Østj}})) &&& \text{Ulighed i fritid}
 \end{aligned}$$

hvor $\tilde{y} = y_i/y_{\text{Østj}}$ er den disponible indkomst i landsdel i relativt til Østjylland. Bidraget fra forventet levetid beregnes som summen af produktet af Δs_a^i , som angiver forskellen mellem overlevelses-sandsynlighederne i landsdel i og Østjylland, og u_a^i , der er den forventede velfærd på alderstrin a i landsdel i . \bar{c}_i og \bar{l}_i angiver henholdsvis det gennemsnitlige aldersjusterede forbrug og fritid. $v(\bar{l}_i)$ angiver velfærden fra fritid, den funktionelle form ses i baggrundsnotatet. Ulighed i forbrug hhv. fritid bestemmes som forskellen i den beregnede gennemsnitlige velfærd, når der medregnes usikkerhed, og når der ikke medregnes usikkerhed.

Vækst i velfærdsindikatoren

Som i forrige afsnit gør metoden det muligt at finde væksten i den forventede velfærd i de enkelte landsdele over en årrække. I stedet for at sammenligne velfærden mellem eksempelvis Østjylland og Region Hovedstaden, er det muligt at sammenligne velfærden i Østjylland i 2019 med Østjylland i eksempelvis 2008. Velfærdsindikatoren afspejler i denne situation, hvor meget livstidsforbruget skal skaleres med i 2019 for, at en person bag uvidenhedens slør er indifferent mellem at leve i den pågældende landsdel i 2019 eller 2008. Den gennemsnitlige årlige vækst i velfærdsindikatoren i en given landsdel er givet ved:

$$\Delta_t = -\frac{1}{T} \log(\lambda_t)$$

hvor T er antallet af perioder, λ_t er den faktor, som forbruget i år t skaleres med, så den ufødte er indifferent mellem at fødes i en given landsdel i år t i forhold til at fødes i den samme landsdel T år tidligere. Ligesom med sammenligningen af velfærdsindikatoren mellem landsdele, er det muligt at dekomponere forskellen mellem væksten i velfærdsindikatoren og væksten i den disponible indkomst på samme måde som ovenfor.

Østjylland er referencelandsdelen

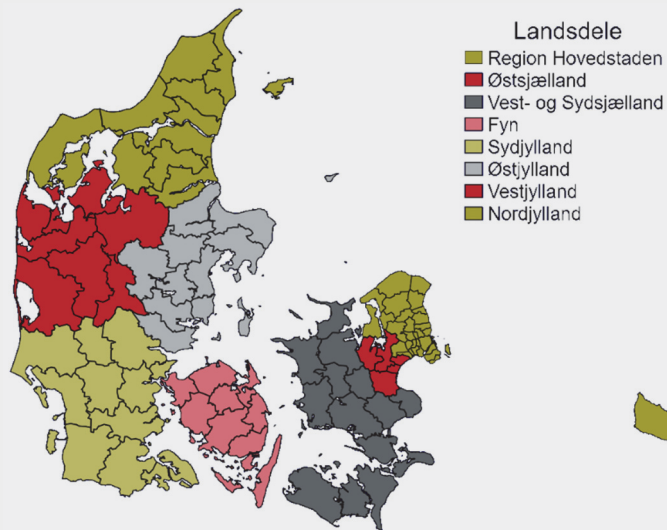
Konkret belyses niveau og udvikling i beregnet velstand og velfærd i otte forskellige landsdele, jf. figur III.3.⁹ Som i forrige afsnit er velfærdsindikatoren et relativt mål og beregnes i dette afsnit relativt til Østjylland.

Velfærdsindikatoren: Fokus på borgeren

Ideen med velfærdsindikatoren er at opgøre den forventede livstidsvelfærd, hvis man fødes i et bestemt geografisk område. I analysen i forrige afsnit blev dette målt ved hjælp af data for de personer, der bor i det pågældende område, eksempelvis Danmark. Men det er ikke nødvendigvis retvisende, hvis mange af de personer, der bor i Danmark, faktisk er født i andre lande, eller hvis mange personer født i Danmark efterfølgende flytter ud af landet. Geografisk mobilitet ignoreres ved denne opgørelsesmetode.

FIGUR III.3 LANDSDELE I DANMARK

Danmark inddelt i landsdele. De fire landsdele: Bornholm, Byen København, Københavns Omegn og Nordsjælland er af datamæssige grunde samlet til Region Hovedstaden i analysen.

Kilde: Danmarks Statistik.

9) Region Hovedstaden består af landsdelene Byen København, Københavns Omegn, Nordsjælland og Bornholm. Disse landsdele er af datamæssige grunde samlet til Region Hovedstaden i analysen, jf. baggrundnotatet.

Velfærdsindikator med fokus på fødested

Ved brug af individdata er det imidlertid muligt at udregne en supplerende velfærdsindikator, der tager højde for geografisk mobilitet. Her opgøres eksempelvis gennemsnitsforbruget ved brug af data for personer, der er født i Østjylland, uagtet, hvor i landet disse personer konkret bor i dag. Derved får man et forbedret mål for den forventede livstidsvelfærd ved at blive født i Østjylland. I dette afsnit refereres til denne indikator som velfærdsindikatoren baseret på fødested, mens velfærdsindikatoren, som ikke tager højde for geografisk mobilitet, refereres til som velfærdsindikatoren baseret på bopæl.

Indbyrdes fortolkning af de to velfærdsindikatorer

De to velfærdsindikatorer baseret på fødested henholdsvis bopæl vil pr. konstruktion være perfekt korreleret, hvis der ikke er nogen geografisk mobilitet. I så fald vil de observerede størrelser for beboere i en landsdel alene afspejle personer, der også er født i landsdelen. Afvigelser fra perfekt korrelation kan derfor tilskrives geografisk mobilitet.

Forventninger til betydning af geografisk mobilitet

Når det er muligt for individer at flytte, vil traditionel økonomisk teori tilsige, at personer flytter derhen, hvor de forventer at opnå den højeste velfærd. Med tiden vil det dermed føre til, at de geografiske velfærdsforskelle mindskes, hvis geografisk mobilitet er mulig. Velfærdsforskellene mellem landsdelene ventes ikke elimineret, da der eksempelvis kan være geografiske forskelle i børns familiebaggrund, opvækst og skoleforhold, som ikke udlignes ved mobilitet senere i livet. Derudover kan der være omkostninger forbundet med at flytte, som velfærdsindikatoren ikke tager højde for. Disse flytteomkostninger kan principielt være mangeartede, eksempelvis tab af lokal bekendtskabskreds. Men forventningen vil være, at velfærdsforskelle overvurderes, hvis man ikke tager højde for geografisk mobilitet.

Data for perioden 2008-19

Beregningerne er foretaget på baggrund af registerdata fra Danmarks Statistik for perioden 2008-19, jf. boks III.4. Dataperiodens begyndelse er valgt ud fra, hvornår der findes tilgængelig data for alle nødvendige variable.

BOKS III.4 VARIABLE I VELFÆRDSINDIKATOREN

Til analyserne i afsnittet anvendes individdata fra Danmarks Statistik. I analysen betragtes alle nuværende personer, der er født i Danmark i et bestemt år, og på baggrund af dette dannes forventninger om fremtidigt livstidsvelfærd.^{a)} I det følgende beskrives kort, hvordan de anvendte variable beregnes. Beskrivelserne er gældende, både når velfærdsindikatoren baseres på bopæl og fødested. Forskellen består således i, hvilken landsdel det enkelte individ tilknyttes. For yderligere detaljer henvises til baggrundsnotatet.

Variabelbeskrivelse

Den forventede levetid beregnes ved at summere overlevelsessandsynlighederne, da de hver især udtrykker sandsynligheden for at blive et bestemt antal år. Dette gøres for hver af de enkelte landsdele. Overlevelsessandsynligheder beregnes ved at bestemme andelen, der dør i en given alder for hvert enkelt landsdel. Disse beregnes over treårige perioder for at sikre konsistens over tid, så små udsving i antallet af dødsfald i et enkelt år ikke har for stor effekt på den forventede levetid.

Forbruget er ikke en variabel, som direkte indgår i det tilgængelige individdata, men skal derimod beregnes. I analysen omfatter forbruget både privat og offentlig forbrug. Det private forbrug beregnes i tre trin. Hele befolkningen indgår, når det endelige forbrug beregnes, men ikke alle personer indgår i alle tre trin.

I første trin beregnes det private forbrug for så mange individer som muligt ved at trække ændringerne i husholdningernes aktiver og passiver fra husholdningernes indkomst, jf. Browning og Leth-Pedersen (2003). Her justeres der for prisændringer i aktiver og passiver, som ikke skyldes opsparring. Personer med en aktiebeholdning på mere end 10.000 kr. fjernes, værdien af ejendom trækkes fra personers aktiver, og personer, der indgår i ejendomshandel i det pågældende år eller året før, fjernes. Den valgte grænse for aktiebeholdning på 10.000 kr. er ikke central for resultaterne, jf. baggrundsnotatet. Beregningen fører til et estimeret privatforbrug for omkring $\frac{2}{3}$ af befolkningen. I andet trin anvendes det estimerede private forbrug til at beregne forbrugsandele for den del af befolkningen, som det estimerede private forbrug findes for. Disse forbrugsandele opgøres for hvert indkomstsdecil i hver aldersgruppe. I tredje trin anvendes de beregnede forbrugsandele til at estimere det private forbrug for alle personer i befolkningen. Det gøres ved at beregne den samlede disponible indkomst i alle husstande og fordele ligeligt ud på alle personer i husstanden. Herefter ganges forbrugsandelen på hvert enkelt individs indkomst.

Herefter kan det gennemsnitlige private forbrug for hver landsdel beregnes. Det gennemsnitlige private forbrug for hver landsdel lægges derefter til det kommunale og regionale forbrug for hver landsdel. Der er markante forskelle i aldersfordelingen mellem landsdele. Disse påvirker imidlertid ikke det beregnede forbrug, da det gennemsnitlige forbrug aldersjusteres, jf. baggrundsnotatet. Det gøres, da det er det gennemsnitlige forventede livstidsforbrug, der indgår i beregningerne.

a) Dermed indgår indvandrere ikke i analysen. Følsomhedsanalyser tyder imidlertid ikke på, at dette har betydning for de overordnede konklusioner, jf. baggrundsnotatet.

BOKS III.4 VARIABLE I VELFÆRDSINDIKATOREN, FORTSAT

Fritid (arbejdstimer) beregnes som den gennemsnitlige forventede fritid henover livet. For at bestemme fritid, beregnes først den gennemsnitlige arbejdstid. Herefter findes fritid ved at bruge relationen $Fritid_a = \frac{5840 - gns\ antal\ arbejdstimer_a}{5840}$, hvor 5.840 er mulige arbejdstimer på et år, svarende til 16 vågne timer om dagen. Den gennemsnitlige arbejdstid aldersjusteres på samme måde som forbrug for at tage højde for, at forskellige aldersgrupper har forskellig arbejdstid som følge af eksempelvis studier, tilbagetrækning og lignende. I beregningen af arbejdstid indgår eksempelvis arbejdsløse og studerendes studietid med en arbejdstid på 0. Det ændrer dog ikke på analysernes kvalitative resultater at lade disse grupper indgå med eksempelvis fuld arbejdstid, jf. baggrundsnotatet.

Ulighed i forbrug og fritid indregnes på baggrund af fordelingen af forbrug og fritid i landsdelene.

Deskriptiv statistik

Tabel A viser deskriptiv statistik for de fem variable, som indgår i velfærdsindikatoren baseret på bopæl- hhv. fødested. Generelt er der større forskelle mellem landsdelene, når variablene beregnes baseret på personers bopæl fremfor deres fødested.

TABEL A DESKRIPTIV DATA, 2019

Landsdel	Levetid		Forbrug		Arbejdstimer pr. år		Ulighed i forbrug		Ulighed i fritid	
	--- År --- (1)	(2)	(1)	(2)	-- Timer --- (1)	(2)	---- Sd ---- (1)	(2)	--Sd, timer-- (1)	(2)
Østjylland Region	81,7	81,5	258	261	626	628	0,653	0,654	740	742
Hovedstaden	81,5	80,7	283	272	641	620	0,684	0,664	754	744
Østsjælland	81,8	81,0	268	265	680	645	0,650	0,647	761	752
Vest- og Syd- sjælland	80,1	80,6	252	257	611	636	0,636	0,651	739	751
Fyn	81,2	81,4	248	253	594	617	0,639	0,648	729	739
Syddjylland	81,5	81,8	254	257	647	646	0,632	0,646	750	750
Vestjylland	81,9	82,1	251	256	653	659	0,633	0,648	747	751
Nordjylland	81,2	81,5	248	254	618	642	0,634	0,647	741	748

Anm.: Tabellen viser data for forventet levetid, forbrug, arbejdstimer, ulighed i forbrug og ulighed i fritid. (1) indikerer, at tallene er baseret på bopæl, (2) indikerer, at tallene er baseret på fødested. Forbrug er det gennemsnitlige forbrug pr. person i landsdelen og indeholder privat, kommunalt og regionalt forbrug. Ulighed i forbrug er angivet som en normaliseret standardafvigelse. Ulighed i fritid er standardafvigelsen i timer. Alle variable er desuden aldersjusteret, så de illustrerer et gennemsnitligt livsforløb.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

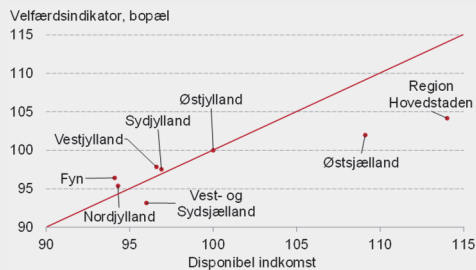
SAMMENLIGNING AF VELSTAND OG VELFÆRD I 2019

Sammenhænge mellem indkomst og velfærdsindikator undersøges

I det følgende beregnes velfærdsindikatoren på tværs af de otte landsdele i 2019. Det gøres både, når velfærdsindikatoren er baseret på personers bopæl og deres fødested. I dette afsnit undersøges først sammenhængen mellem velfærdsindikatoren baseret på bopæl og disponibel indkomst, jf. figur III.4. En forskel mellem de to mål vil betyde, at velfærdsforskellene mellem landsdelene er anderledes, end disponibel indkomst vil tilsige. Dernæst undersøges sammenhængen mellem velfærdsindikatoren baseret på fødested henholdsvis bopæl, jf. figur III.5. Dermed undersøges betydningen af at tage højde for geografisk mobilitet for den beregnede velfærd.

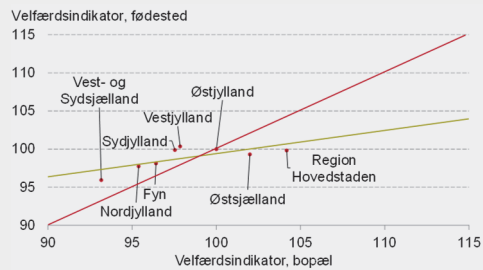
FIGUR III.4 VELFÆRDSINDIKATOR OG DISPONIBEL INDKOMST, 2019

Landsdele, der ligger under den røde 45 graders linje, har en højere disponible indkomst end velfærdsindikatoren baseret på bopæl relativt til Østjylland.

FIGUR III.5 VELFÆRDSINDIKATOR FOR FØDESTED HHV. BOPÆL, 2019

Landsdele, der ligger under den røde 45 graders linje, har en højere velfærdsindikator baseret på personers bopæl end på personers fødested i forhold til Østjylland.

Anm.: Figur III.4 viser den disponible indkomst i en given landsdel i forhold til Østjylland, samt velfærdsindikatoren baseret på bopæl. Figur III.5 viser velfærdsindikatoren baseret på bopæl hhv. fødested. Den røde linje i begge figurer har en hældning på en og skærer igennem Østjylland, som pr. definition er indeks 100 på begge akser. Den grønne linje er en regressionslinje, der illustrerer sammenhængen mellem velfærdsindikatoren baseret på bopæl hhv. fødested.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Positiv korrelation mellem indkomst og velfærdsindikator

Overordnet er der en positiv korrelation mellem velfærdsindikatoren baseret på bopæl og disponibel indkomst på 0,9, jf. figur III.4. Landsdele med en højere velfærdsindikator vil således også generelt have en højere disponibel indkomst. Dette resultat er konsistent med resultaterne fundet i afsnit III.2, hvor der også var en høj korrelation mellem BNP pr. indbygger og velfærdsindikatoren på tværs af lande.

Væsentlige forskelle mellem de to mål

Som i afsnit III.2 er der dog væsentlige forskelle mellem velfærdsindikatoren og disponibel indkomst. Figur III.4 viser velfærdsindikatoren på den vertikale akse, mens den disponible indkomst relativt til Østjylland aflæses på den horisontale akse. Begge mål er normaliseret til 100 i Østjylland. Hvis landsdelene befinder sig på den røde 45 graders linje, betyder det, at den relative forskel til Østjylland er den samme for begge mål.

Forskelle mellem landsdele større for indkomst end velfærd

Generelt ligger landsdele med en lavere disponibel indkomst end Østjylland (til venstre for Østjylland) over 45 graders linjen, mens landsdele med en disponibel indkomst højere end Østjylland (til højre for Østjylland) ligger under 45 graders linjen. Det indikerer, at forskellene i disponibel indkomst mellem landsdelene er større end forskellen i velfærdsindikatoren. Forskellen mellem de to landsdele med højst og lavest disponibel indkomst er 20 pct.point, hvorimod forskellen er 11 pct.point i velfærdsindikatoren.

Region Hovedstaden har høj indkomst sammenlignet med velfærdsindikatoren

Den disponible indkomst for eksempelvis Region Hovedstaden er omkring 14 pct. højere end i Østjylland, mens velfærdsindikatoren kun er godt 4 pct. højere end i Østjylland. Velfærdsindikatoren tilsiger dermed, at forbruget i Østjylland kun skal hæves med godt 4 pct. for, at en person vil være indifferent mellem at have bopæl i Østjylland og Region Hovedstaden. For landsdele som Nordjylland og Fyn gælder omvendt, at den disponible indkomst er lavere end velfærdsindikatoren relativt til Østjylland.

Positiv korrelation mellem velfærdsindikator baseret på bopæl hhv. fødested

Figur III.5 illustrerer korrelationen mellem de to alternative måder at opgøre livstidsvelfærd på; bopæl henholdsvis fødested. Korrelationen mellem de to velfærdsindikatorer er positiv med en koefficient på 0,7. Der er dermed en tendens til, at landsdele med højere velfærdsindikator baseret på bopæl også vil have en højere velfærdsindikator, når geografisk mobilitet inddrages.

Forskelle mindskes pga. geografisk mobilitet

Der er dog væsentlige forskelle mellem de to indikatorer. Den grønne linje i figuren er en regressionslinje, der illustrerer, at en ændring i velfærdsindikatoren baseret på personers bopæl på et pct.point medfører en ændring i velfærdsindikatoren baseret på fødested, som

er mindre end et pct.point. Med andre ord er forskellene mellem landsdelene mindre, når velfærdsindikatoren baseres på personers fødested fremfor deres bopæl. Geografisk mobilitet medfører altså som forventet en indsnævring af velfærdsforskellene mellem landsdelene. Efter der er taget højde for geografisk mobilitet, er forskellen mellem landsdelen med højest og lavest velfærdsindikator 4 pct.point, hvorimod den er 11 pct.point for velfærdsindikatoren baseret på bopæl.

Velfærdsindikator baseret på fødested næsten ens i Region Hovedstaden og Østjylland

Niveauet for den beregnede velfærd er lavere for eksempelvis Region Hovedstaden, når velfærdsindikatoren baseres på personers fødested fremfor bopæl. Velfærdsindikatoren for Region Hovedstaden er højest af samtlige landsdele og er 4 pct. højere end i Østjylland baseret på personers bopæl. Når velfærdsindikatoren derimod baseres på personers fødested er velfærdsindikatoren omtrent ens i Region Hovedstaden i forhold til Østjylland (0,2 pct. lavere), Sydjylland (0,1 pct. lavere) og Vestjylland (0,5 pct. lavere). Personer født i Vestjylland har dermed højst forventet livstidsvelfærd baseret på fødested.

Bidrag fra bagvedliggende faktorer undersøges

Som i afsnit III.2 er det muligt at undersøge, hvad der ligger til grund for forskellene mellem disponibel indkomst og velfærdsindikatoren. Forskellen mellem disponibel indkomst og velfærdsindikatoren baseret på bopæl dekomponeres i tabel III.3. Første søjle i tabellen svarer til velfærdsindikatoren på den vertikale akse fra figur III.4. For Region Hovedstaden fremgår det eksempelvis, at forbruget skal sænkes med godt 4 pct., for at en persons forventede livstidsvelfærd er den samme som i Østjylland.

Forbrugskvote og ulighed i forbrug bidrager mest til forskel i de to mål i Region Hovedstaden

Tabellens anden søjle angiver forskellen mellem velfærdsindikatoren baseret på bopæl og disponibel indkomst. Med andre ord er det afstanden fra den røde 45 graders linje til en given landsdel i figur III.4, der dekomponeres. For Region Hovedstaden er velfærdsindikatoren godt 9 pct.point lavere end den disponible indkomst i forhold til Østjylland. De største bidrag til forskellen mellem de to mål kommer fra en lavere forbrugskvote¹⁰ og en højere ulighed i forbruget i Region Hovedstaden end i Østjylland. Derudover er der et mindre negativt bidrag fra forventet levetid, fritid og ulighed i fritid, som alle betyder, at velfærdsindikatoren for Region Hovedstaden er lavere, end hvis disponibel indkomst var anvendt til sammenligning med Østjylland. Tilsammen medfører disse faktorer, at forskellen mellem Region Hovedstaden og Østjylland mindskes fra omkring 14 pct. til godt 4 pct., jf. figur III.4.

10) I forbrugskvoten indgår både et bidrag fra en højere opsparing samt en anden alderssammensætning i Region Hovedstaden i forhold til Østjylland.

TABEL III.3 DEKOMPONERING AF FORSKELLEN I DISPONIBEL INDKOMST OG VELFÆRDSINDIKATOREN BASERET PÅ BOPÆL

Første søjle viser velfærdsindikatoren baseret på bopæl for de enkelte landsdele. Anden søjle viser forskellen mellem velfærdsindikatoren og disponibel indkomst. En positiv forskel mellem velfærdsindikatoren og disponibel indkomst betyder, at landsdelen klarer sig bedre målt med velfærdsindikatoren end med disponibel indkomst i forhold til Østjylland. De efterfølgende fem søjler dekomponerer denne forskel. Dekomponeringen summerer til forskellen mellem velfærdsindikatoren og disponibel indkomst og angiver dermed bidraget fra hver af variablene til forskellen mellem de to mål.

Landsdel	Velfærdsindikator	Forskel, velfærd og indkomst	Dekomponering				
			Forventet levetid	Forbrugs-kvot	Fritid	Ulighed, forbrug	Ulighed, fritid
			----- Pct.point -----				
Østjylland	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Region Hovedstaden	104,2	-9,1	-0,9	-3,0	-0,5	-4,2	-0,5
Østsjælland	102,0	-6,7	0,4	-4,9	-1,6	0,1	-0,7
Vest- og Sydsjælland	93,2	-3,0	-6,6	1,1	0,4	2,1	0,0
Fyn	96,4	2,4	-2,0	2,0	0,9	1,1	0,4
Sydjylland	97,5	0,7	-0,8	0,6	-0,6	1,8	-0,3
Vestjylland	97,8	1,3	0,6	0,0	-0,8	1,7	-0,2
Nordjylland	95,4	1,2	-1,9	1,2	0,2	1,7	0,0

Anm.: Første søjle viser velfærdsindikatoren baseret på bopæl fra figur III.4. Anden søjle angiver forskellen mellem logaritmen til velfærdsindikatoren minus logaritmen til disponibel indkomst og måles dermed i logaritme-point. For små værdier er disse imidlertid approksimativt lig med pct.point, og pct.point anvendes derfor for at lette forståelsen. Søjle 3-7 dekomponerer forskellen som forklaret i boks III.3. Landsdelene er i tabellen rangeret, så referencelandsdelen fremgår først og derefter følger rangeringen Danmarks Statistiks landsdels-klassifikation.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Forskel mellem velfærdsindikatorer undersøges

Tilsvarende kan forskellene mellem de to velfærdsindikatorer fra figur III.5 dekomponeres, jf. tabel III.4. Velfærdsindikatoren i første søjle svarer til den vertikale akse fra figuren, dvs. baseret på personers fødested. For Region Hovedstaden fremgår det eksempelvis, at den forventede livstidsvelfærd er omtrent den samme som i Østjylland.

Størst bidrag til lavere velfærd i Region Hovedstaden fra levetid og forbrug

For Region Hovedstaden er velfærdsindikatoren knap 4¼ pct.point lavere, når velfærdsindikatoren baseres på fødested fremfor bopæl (anden søjle). De største bidrag til denne forskel kommer fra en lavere forventet levetid og et lavere forbrug for personer født fremfor bosat i Region Hovedstaden i forhold til Østjylland. Uligheden i forbruget er

derimod lavere for personer, som er født fremfor bosat i Region Hovedstaden, hvilket bidrager til at mindske forskellen mellem de to mål. Derudover har personer født i Region Hovedstaden en smule mere fritid og lavere ulighed i fritid relativt til personer bosat i Region Hovedstaden i forhold til Østjylland. Det medfører, at den forventede livstidsvelfærd ved at blive født i Region Hovedstaden er omtrent den samme som i Østjylland.

TABEL III.4 DEKOMPONERING AF FORSKELLE I DE TO VELFÆRDSINDIKATORER

Første søjle viser velfærdsindikatoren baseret på fødested i 2019. Anden søjle angiver forskellen mellem velfærdsindikatoren baseret på fødested og bopæl. En positiv forskel mellem de to velfærdsindikatorer betyder, at den pågældende landsdel klarer sig bedre målt med velfærdsindikatoren baseret på fødested end bopæl i forhold til Østjylland. Herefter dekomponeres forskellen i de efterfølgende fem søjler. Dekomponeringen summerer til forskellen mellem de to velfærdsindikatorer og angiver dermed bidraget fra hver af variablerne.

	Velfærdsindikator, fødested	Forskelle mellem de to velfærdsindikatorer	Dekomponering				
			Forventet levetid	Forbrug	Fritid	Ulighed, forbrug	Ulighed, fritid
			----- Pct.point -----				
Østjylland	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Region Hovedstaden	99,8	-4,3	-2,5	-5,5	0,7	2,6	0,4
Østsjælland	99,3	-2,7	-2,5	-2,8	1,1	1,1	0,4
Vest- og Syd-sjælland	95,9	2,9	2,9	1,6	-0,6	-0,7	-0,3
Fyn	98,1	1,8	1,5	1,3	-0,6	-0,1	-0,3
Syddjylland	99,9	2,4	2,1	0,8	0,1	-0,6	0,0
Vestjylland	100,4	2,5	1,8	1,7	-0,1	-0,8	-0,1
Nordjylland	97,7	2,4	1,9	1,6	-0,6	-0,3	-0,2

Anm.: Første søjle viser velfærdsindikatoren baseret på fødested fra figur III.5. Anden søjle angiver forskellen mellem logaritmen til velfærdsindikatoren baseret på fødested minus logaritmen til velfærdsindikatoren baseret på bopæl. For små værdier er logaritme-point approksimativt lig med pct.point, og pct.point anvendes derfor for at lette forståelsen. Søjle 3-7 dekomponerer forskellen som forklaret i boks III.3. Landsdelene er i tabellen rangeret, så referencelandsdelen fremgår først og derefter følger rangeringen Danmarks Statistiks landsdels-klassifikation.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

**Resterende forskelle
dekomponeres**

Endelig dekomponeres forskelle i velfærdsindikatoren baseret på personers fødested på tværs af landsdele i tabel III.5. Her er det altså selve velfærdsindikatoren og ikke forskellene mellem to mål, som dekomponeres. Den forventede livstidsvelfærd er 0,2 pct.point lavere for personer født i Region Hovedstaden fremfor Østjylland (første søjle).

**Velfærdsindikator
dækker over
modsatrettede
bidrag**

Selvom velfærdsindikatoren baseret på at blive født i Region Hovedstaden og Østjylland dermed er omtrent ens, dækker det over modsatrettede bidrag fra de enkelte faktorer. På den ene side trækker en lavere forventet levetid samt en højere ulighed i forbrug sammenlignet med Østjylland velfærdsindikatoren i Region Hovedstaden ned. På den anden side trækker et højere forbrug i Region Hovedstaden i forhold til Østjylland og mere fritid i den anden retning.

TABEL III.5 DEKOMPONERING AF VELFÆRDSINDIKATOR BASERET PÅ FØDESTED

Første søjle viser velfærdsindikatoren baseret på fødested i 2019. En positiv velfærdsindikator betyder, at den pågældende landsdel klarer sig bedre målt på velfærd baseret på personers fødested end Østjylland. Bemærk, at det er selve velfærdsindikatoren, som dekomponeres, og ikke en forskel mellem to mål. Herefter dekomponeres de enkelte variables bidrag i de efterfølgende fem søjler. Dekomponeringen summerer til velfærdsindikatoren og angiver, hvad der bidrager til velfærdsforskellene på tværs af landsdelene.

	Velfærdsindikator, fødested	Dekomponering				
		Forventet levetid	Forbrug	Fritid	Ulighed, forbrug	Ulighed, fritid
		----- Pct.point -----				
Østjylland	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Region Hovedstaden	-0,2	-3,4	4,7	0,2	-1,6	-0,1
Østsjælland	-0,7	-2,1	1,0	-0,5	1,2	-0,3
Vest- og Sydsjælland	-4,2	-3,7	-1,4	-0,2	1,4	-0,3
Fyn	-1,9	-0,5	-2,8	0,3	1,0	0,1
Syddjylland	-0,1	1,3	-1,8	-0,5	1,2	-0,3
Vestjylland	0,4	2,4	-1,7	-0,9	0,9	-0,3
Nordjylland	-2,3	0,0	-3,1	-0,4	1,4	-0,2

Anm.: Første søjle viser logaritmen til velfærdsindikatoren baseret på fødested delt med 100 fra figur III.5. For små værdier er logaritme-point approksimativt lig pct.point. Pct.point anvendes derfor for at lette forståelsen. Søjle 2-6 dekomponerer velfærdsindikatoren. Landsdelene er i tabellen rangeret, så referencelandsdelen fremgår først og derefter følger rangeringen Danmarks Statistiks landsdels-klassifikation.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

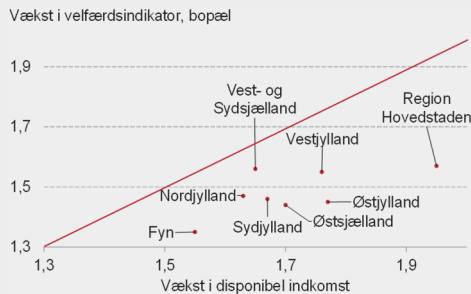
VÆKST I VELSTAND OG VELFÆRD I PERIODEN 2008-19

Positiv korrelation mellem indkomst og velfærdsindikatoren

Dette afsnit undersøger udviklingen i disponibel indkomst og velfærdsindikatoren for landsdele i Danmark for perioden 2008-19. Væksten i disponibel indkomst såvel som velfærdsindikatoren angiver den gennemsnitlige årlige vækst for hver enkelt landsdel for perioden 2008-19. Der er en positiv korrelation mellem den årlige vækst i disponibel indkomst og den årlige vækst i velfærdsindikatoren baseret på personers bopæl på 0,65, jf. figur III.6. Landsdele med højere vækst i disponibel indkomst har også i gennemsnit oplevet en højere vækst i velfærdsindikatoren.

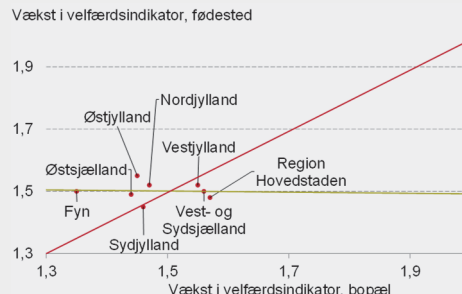
FIGUR III.6 VÆKST I VELFÆRDS-INDIKATOR FOR BOPÆL OG INDKOMST

Alle landsdele ligger under den røde 45 graders linje, hvilket betyder, at alle landsdele har haft højere vækst i disponibel indkomst end i velfærdsindikatoren baseret på bopæl.

FIGUR III.7 VÆKST I VELFÆRDS-INDIKATOR FOR FØDESTED HHV. BOPÆL

Landsdele, der ligger under den røde 45 graders linje har en højere vækst i velfærdsindikatoren baseret på personers bopæl end på personers fødested.

Anm.: Figur III.6 viser den årlige vækst i disponibel indkomst og velfærdsindikatoren baseret på bopæl for perioden 2008-19. Figur III.7 viser væksten i velfærdsindikatoren baseret på fødested hhv. bopæl for samme periode. Væksten i velfærdsindikatorerne er beregnet som den vækst, som livstidsforbruget i gennemsnit skal være i landsdelen, for at velfærdsindikatoren i 2008 er ækvivalent til velfærdsindikatoren i 2019 baseret på bopæl hhv. fødested, jf. boks III.3. Væksten i disponibel indkomst er den gennemsnitlige årlige vækst i den disponible indkomst for de personer, der er bosat i landsdelen. Den røde linje i begge figurer har en hældning på en og angiver, at væksten i de to mål er den samme. Den grønne linje er en regressionslinje, der illustrerer sammenhængen mellem væksten i velfærdsindikatoren baseret på bopæl hhv. fødested.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Højere vækst i disponibel indkomst end i velfærdsindikatoren

Alle observationerne er under 45-graders-linjen, hvilket betyder, at den gennemsnitlige vækst i disponibel indkomst i perioden 2008-19 har været højere end væksten i velfærdsindikatoren for alle landsdele.¹¹ Region Hovedstaden har eksempelvis haft en gennemsnitlig årlig vækst i disponibel indkomst på knap 2 pct. i perioden, mens væksten i velfærdsindikatoren har været lavere og godt 1½ pct. om året. Der er dermed forskel på, om man vurderer væksten målt ved disponibel indkomst eller ved velfærdsindikatoren.

Ingen sammenhæng mellem vækst i de to velfærdsindikatorer

Figur III.7 viser, at der ikke er nogen klar sammenhæng mellem væksten i velfærdsindikatoren baseret på fødested henholdsvis bopæl. Det vil sige, at når flyttemønstre medregnes i velfærdsindikatoren, er korrelationen mellem væksten i denne og væksten i velfærdsindikatoren, der ikke tager højde for flyttemønstre, insignifikant.

Mindre forskelle i vækst for velfærdsindikator for fødested end bopæl

Generelt ligger landsdele med en lavere vækst i velfærdsindikatoren end Østjylland baseret på personers bopæl (til venstre for Østjylland) over 45 graders linjen, mens landsdele med en højere vækst i velfærdsindikatoren end Østjylland baseret på personers bopæl (til højre for Østjylland) ligger under 45 graders linjen. Dette kan også ses af den grønne regressionslinje. Forskellene mellem væksten i den beregnede velfærd for landsdelene er altså større baseret på personers bopæl end på deres fødested. Det indikerer, at geografisk mobilitet medfører, at vækstforskelle i velfærdsindikatoren mindskes. Forskellen mellem de to landsdele med højst og lavest vækst i velfærdsindikatoren er 0,2 pct.point, når den baseres på bopæl, mens den er 0,1 pct.point, hvis den baseres på fødested.

Bidrag fra bagvedliggende faktorer undersøges

Som for analysen af forskellene mellem velfærdsindikatoren og disponibel indkomst i 2019 er det muligt at dekomponere forskellene mellem væksten i disponibel indkomst og væksten i velfærdsindikatoren for perioden 2008-19. Tabel III.6 viser dekomponeringen for alle landsdele. Her anvendes velfærdsindikatoren baseret på personers bopæl. Det er dermed forskellen mellem væksten i velfærdsindikatoren og disponibel indkomst fra figur III.6, der dekomponeres.

11) Afsnit III.2 viste, at den gennemsnitlige vækst i BNP pr. indbygger i Danmark samlet set var lavere end væksten i velfærdsindikatoren for perioden 1995-2019. Det samme gør sig gældende for perioden 2008-19, hvor den gennemsnitlige vækst i BNP pr. indbygger er omkring 0,6 pct. i Danmark, mens den er 1,5 pct. i velfærdsindikatoren, jf. baggrundsnotat. Grunden til, at den gennemsnitlige vækst i disponibel indkomst er højere end væksten i velfærdsindikatoren i dette afsnit er, at den disponible indkomst særligt omkring 2008 udviklede sig anderledes end BNP.

TABEL III.6 DEKOMPONERING AF FORSKELLE I VÆKSTEN I DISPONIBEL INDKOMST OG VELFÆRDSINDIKATOREN BASERET PÅ BOPÆL

Første søjle viser den årlige vækst i velfærdsindikatoren baseret på bopæl fra figur III.6. Anden søjle angiver forskellen mellem væksten i velfærdsindikatoren og væksten i disponibel indkomst. Herefter dekomponeres denne forskel mellem de to mål i forhold til de enkelte variables bidrag i de efterfølgende fem søjler. Dekomponeringen summerer til forskellen mellem væksten i velfærdsindikatoren og væksten i disponibel indkomst og angiver dermed bidraget fra hver af variablene.

Landsdel	Vækst i velfærdsindikator, bopæl	Forskel i vækst i velfærd og indkomst	Dekomponering				
			Forventet levetid	Forbrugs-kvot	Fritid	Ulighed, forbrug	Ulighed, fritid
	--- Pct. ---			Pct.point			
Østjylland	1,45	-0,32	0,90	-1,02	0,02	-0,24	0,03
Region Hovedstaden	1,57	-0,38	1,10	-1,04	0,00	-0,46	0,02
Østsjælland	1,44	-0,26	0,94	-1,03	0,04	-0,25	0,04
Vest- og Sydsjælland	1,56	-0,09	1,01	-1,02	0,05	-0,17	0,03
Fyn	1,35	-0,21	0,97	-0,97	0,04	-0,26	0,02
Syddjylland	1,46	-0,20	0,94	-1,02	0,05	-0,20	0,03
Vestjylland	1,55	-0,21	0,94	-1,07	0,05	-0,17	0,04
Nordjylland	1,47	-0,17	0,98	-1,01	0,03	-0,18	0,01

Anm.: Første søjle viser den årlige vækst i velfærdsindikatoren baseret på bopæl fra figur III.6. Anden søjle angiver forskellen mellem væksten i velfærdsindikatoren og væksten i disponibel indkomst. Søjle 3-7 dekomponerer forskellen som forklaret i boks III.3. Landsdelene er i tabellen rangeret, så referencelandsdelen fremgår først, og derefter følger rangeringen Danmarks Statistiks landsdels-klassifikation.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Forbrugskvot mindsker vækst i velfærdsindikator ift. indkomst, mens levetid øger væksten

Forskellen mellem væksten i velfærdsindikatoren og disponibel indkomst er negativ for alle landsdele. Eksempelvis er forskellen mellem de to mål på 0,32 pct.point i Østjylland (anden søjle), hvilket betyder, at den årlige vækst i velfærdsindikatoren har været 0,32 pct.point lavere end væksten i disponibel indkomst. Det skyldes blandt andet et fald i forbrugskvoten, der trækker den årlige vækst godt 1 pct.point ned, hvilket fremgår af fjerde søjle. En stigning i forbrugsuligheden bidrager ligeledes til at mindske væksten i velfærdsindikatoren med ca. ¼ pct.point, jf. andensidste søjle. Disse fald modsvares af en stigning i

den forventede levetid, der bidrager positivt til den årlige vækst i velfærdsindikatoren, mens der også er positive bidrag fra højere fritid og mindre ulighed i fritiden.

Forskel i vækst mellem de to velfærdsindikatorer

Tilsvarende kan forskellene mellem væksten i de to velfærdsindikatorer fra figur III.7 dekomponeres, jf. tabel III.7. Velfærdsindikatoren i første søjle er baseret på personers fødested. I Region Hovedstaden er den årlige vækst i livstidsvelfærden eksempelvis knap 1½ pct., hvilket fremgår af første søjle.

TABEL III.7 DEKOMPONERING AF FORSKELLE I UDVIKLINGEN AF DE TO VELFÆRDSINDIKATORER

Første søjle angiver den årlige vækst i velfærdsindikatoren baseret på fødested fra figur III.7. Anden søjle angiver forskellen mellem væksten i velfærdsindikatoren baseret på bopæl og væksten i velfærdsindikatoren baseret på fødested. Forskellen mellem de to mål dekomponeres i de efterfølgende fem søjler. Dekomponeringen summerer til forskellen mellem væksten i de to velfærdsindikatorer og angiver dermed bidraget fra hver af variablene.

	Vækst i velfærdsindikator, fødested	Forskel i vækst i de to velfærdsindikatorer	Dekomponering				
			Forventet levetid	Forbrug	Fritid	Ulighed, forbrug	Ulighed, fritid
	--- Pct. ---		----- Pct.point -----				
Østjylland	1,55	0,10	0,09	0,07	0,02	-0,08	0,00
Region Hovedstaden	1,48	-0,09	-0,09	-0,16	0,02	0,13	0,01
Østsjælland	1,49	0,05	0,08	0,00	-0,02	0,00	-0,01
Vest- og Syd-sjælland	1,50	-0,06	-0,02	0,04	-0,02	-0,05	-0,01
Fyn	1,50	0,15	0,11	0,07	-0,01	-0,02	0,00
Syddjylland	1,45	-0,01	0,00	0,08	-0,03	-0,05	-0,01
Vestjylland	1,52	-0,03	0,01	0,07	-0,03	-0,06	-0,02
Nordjylland	1,52	0,05	0,03	0,07	-0,02	-0,03	0,00

Anm.: Første søjle viser den årlige vækst i velfærdsindikatoren baseret på fødested fra figur III.7. Anden søjle angiver forskellen mellem væksten i velfærdsindikatoren baseret på fødested minus velfærdsindikatoren baseret på bopæl. Søjle 3-7 dekomponerer forskellen som forklaret i boks III.3. Landsdelene er i tabellen rangeret, så referencelandsdelen fremgår først, og derefter følger rangeringen Danmarks Statistiks landsdels-klassifikation.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Levetid og forbrug bidrager mest til forskel mellem vækst i de to mål for Region Hovedstaden

Den årlige vækst i velfærdsindikatoren baseret på fødested i Region Hovedstaden er knap 0,1 pct.point lavere end velfærdsindikatoren baseret på bopæl (anden søjle). De største bidrag til denne forskel kommer fra en lavere vækst i forventet levetid og en lavere vækst i forbruget for personer født fremfor bosat i Region Hovedstaden. Det modsvares delvist af en lavere vækst i uligheden i forbruget, hvilket mindsker forskellen mellem væksten i de to mål. Derudover har personer født i Region Hovedstaden en højere vækst i fritid og en lavere vækst i uligheden i fritid end personer med bopæl i Region Hovedstaden.

Dekomponering af vækst i velfærdsindikator baseret på fødested

Endelig kan væksten i velfærdsindikatoren baseret på fødested dekomponeres, jf. tabel III.8. Første søjle viser, at Region Hovedstaden har den anden laveste vækst i velfærdsindikatoren, mens Østjylland har oplevet den højeste vækst i velfærdsindikatoren for perioden 2008-19. Væksten i velfærdsindikatoren baseret på personers fødested varierer mellem 1,48 pct. og 1,55 pct. på tværs af landsdelene.

TABEL III.8 DEKOMPONERING AF VÆKST I VELFÆRDSINDIKATOR BASERET PÅ FØDESTED

Første søjle angiver den årlige vækst i velfærdsindikatoren baseret på fødested fra figur III.7. Væksten dekomponeres i de efterfølgende fem søjler. Dekomponeringen summerer til væksten i velfærdsindikatoren og angiver bidraget fra hver af variablene til væksten i velfærdsindikatoren.

	Vækst i velfærdsindikator, fødested	Dekomponering				
		Forventet levetid	Forbrug	Fritid	Ulighed, forbrug	Ulighed, fritid
	---- Pct. ----	----- Pct.point -----				
Østjylland	1,55	0,99	0,81	0,04	-0,32	0,03
Region Hovedstaden	1,48	1,01	0,75	0,02	-0,33	0,03
Østsjælland	1,49	1,02	0,67	0,02	-0,25	0,03
Vest- og Sydsjælland	1,50	0,99	0,68	0,03	-0,22	0,02
Fyn	1,50	1,08	0,65	0,03	-0,28	0,02
Syddjylland	1,45	0,94	0,72	0,02	-0,25	0,02
Vestjylland	1,52	0,95	0,76	0,02	-0,23	0,02
Nordjylland	1,52	1,01	0,70	0,01	-0,21	0,01

Anm.: Første søjle viser den årlige vækst i velfærdsindikatoren baseret på fødested fra figur III.7. Søjle 2-6 dekomponerer velfærdsindikatoren som forklaret i boks III.3. Landsdelene er i tabellen rangeret med referencelandsdelen først, og derefter følger rangeringen Danmarks Statistiks landsdels-klassifikation.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Højest bidrag til vækst fra forbrug og levetid

Den årlige vækst i velfærdsindikatoren, der angiver den forventede velfærd ved at blive født i Region Hovedstaden er knap 1½ pct. Omkring 1 pct.point skyldes vækst i den forventede levetid, mens vækst i forbruget bidrager med ¾ pct.point. Det modvirkes af en stigning i uligheden i forbruget på ⅓ pct.point over perioden. Den højeste vækst i velfærdsindikatoren er fremkommet i Østjylland, hvilket især skyldes en højere vækst i forbruget end i Region Hovedstaden. Generelt er det de samme variable, som bidrager til væksten på tværs af landsdele.

UDVIKLINGEN I GEOGRAFISK ULIGHED I INDKOMST OG VELFÆRD FOR PERIODEN 2008-19

Nyere analyser viser stigende geografisk ulighed

Tidligere analyser efterlader det indtryk, at den geografiske ulighed i indkomst er stigende på tværs af Danmark, jf. eksempelvis Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2023). Dette underafsnit undersøger udviklingen i den geografiske ulighed i den beregnede velfærd.

Øget geografisk ulighed i disponibel indkomst , ...

I det følgende anvendes den disponible indkomst på tværs af landsdelene til at undersøge udviklingen i uligheden i velstand over tid. Figur III.8 viser den geografiske ulighed i disponibel indkomst for hvert år i perioden. Figuren bekræfter billedet af, at de geografiske forskelle i disponibel indkomst er vokset over perioden 2008-19, da standardafvigelsen er steget.

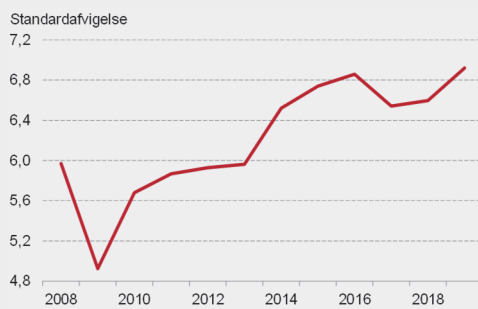
... men uændret geografisk ulighed i velfærdsindikator baseret på fødested

Figur III.9 viser den tilsvarende udvikling for velfærdsindikatoren baseret på personers fødested. Som det fremgår af figuren, er uligheden i velfærdsindikatoren hverken steget eller faldet i perioden 2008-19.¹² Der er dermed ikke sket en stigning i velfærdsforskellene mellem landsdelene. Hvorvidt de geografiske forskelle er øget afhænger dermed af, om disponibel indkomst eller velfærdsindikatoren betragtes.

12) Tallene i underafsnittet anvender velfærdsindikatoren baseret på personers fødested. De kvalitative resultater vedrørende geografisk ulighed ændres dog ikke, hvis velfærdsindikatoren i stedet baseres på bopæl. jf. baggrundsnotat.

FIGUR III.8 GEOGRAFISK SPREDNING I DISPONIBEL INDKOMST

Den geografiske spredning i disponibel indkomst er steget fra 2008-19.

FIGUR III.9 GEOGRAFISK SPREDNING I VELFÆRDSINDIKATOREN BASERET PÅ FØDESTED

Den geografiske spredning i velfærdsindikatoren baseret på personers fødested er nogenlunde konstant i perioden 2008-19.

Anm.: Figurene viser standardafvigelser beregnet på hhv. disponibel indkomst (figur III.8) og velfærdsindikatoren baseret på fødested (figur III.9). Standardafvigelserne er beregnet på baggrund af de otte landsdele. Konklusionerne er de samme, når der anvendes standardafvigelser, hvor landsdele bliver vægtet efter deres størrelse, jf. baggrundsnotatet.

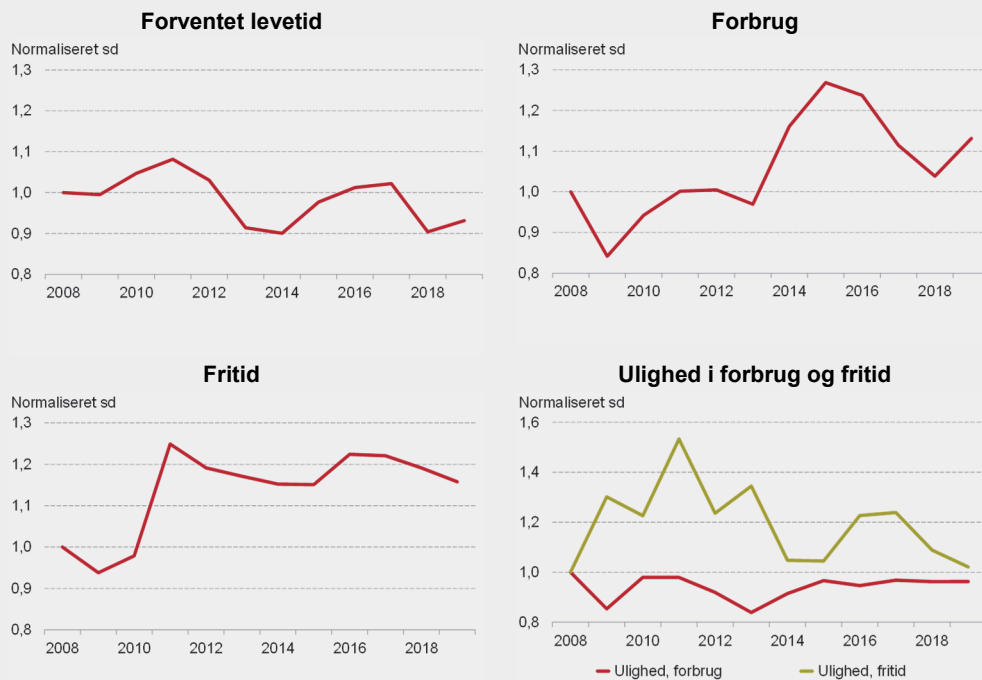
Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Modsattrettet udvikling i underliggende faktorer

Det faktum, at der hverken har været en stigning eller fald i uligheden i velfærdsindikatoren, dækker over modsattrettede udviklinger i de underliggende variable, jf. figur III.10. Den forventede levetid har trukket i retning af mindre velfærdsforskelle over perioden, da forskellene i den forventede levetid er blevet mindre mellem landsdele. Dette opvejes imidlertid af, at forskelle i forbrug mellem landsdele er steget. Der er endvidere tegn på, at niveauet for forskellene i fritid på tværs af landsdele steg mellem 2010 og 2011, mens der ikke er nogen tydelig tendens i forskelle i ulighed i fritid og forbrug.

FIGUR III.10 GEOGRAFISK SPREDNING I BAGVEDLIGGENDE VARIABLE

Figureerne viser spredningen i de bagvedliggende variable: forventet levetid, forbrug, fritid, samt ulighed i forbrug og fritid. Spredningen er opgjort i standardafvigelser, der alle er normaliseret til én i 2008. For forventet levetid er der et fald i spredningen i perioden 2008-19, mens der for forbrug er sket en stigning i spredningen i perioden.

Anm.: Figureerne viser udviklingen i standardafvigelser fra 2008-19 for hhv. forventet levetid, forbrug, fritid, samt ulighed i forbrug og fritid. Standardafvigelserne er beregnet på baggrund af de gennemsnitlige værdier for de pågældende variable for hver enkelt landsdel og normaliseret i forhold til Østjylland. Standardafvigelserne i 2008 er herefter normaliseret til for én sammenlignelig skala.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Betydning for velfærdsindikator afhænger af vægte

De bagvedliggende faktorer indgår med forskellig vægt i velfærdsindikatoren, jf. boks III.3. Eksempelvis vægtes et ekstra leveår på baggrund af dansk data med en værdi svarende til $3\frac{1}{2}$ års forbrug. Denne vægtning i velfærdsindikatoren implicerer, at det har stor betydning for udviklingen i den geografiske ulighed i velfærdsindikatoren, hvorvidt uligheden i forventet levetid stiger eller falder. Modsat vægtes fritid væsentligt lavere, og ændringer i uligheden heri har derfor ikke så store konsekvenser for uligheden i velfærdsindikatoren.

OPSUMMERING

Mindre forskelle i velfærd end indkomst på tværs af Danmark

Dette afsnit har undersøgt de geografiske forskelle i velfærdsindikatoren på tværs af Danmark. Når velfærd fremfor indkomst betragtes, nuanceres vurderingen af forskellene mellem landsdele i Danmark. Det gælder særligt, når der fokuseres på den forventede livstidsvelfærd ved at blive født i en given landsdel. Generelt er forskellene i velfærdsindikatoren mindre end forskellene i gennemsnitsindkomst på tværs af landsdele.

Vestjylland højere end Region Hovedstaden målt på velfærd

Der er desuden forskelle i landsdelenes rangering, når man betragter velfærdsindikatoren fremfor indkomst. Eksempelvis er Region Hovedstaden den mest velstående landsdel målt på disponibel indkomst. Målt ved velfærdsindikatoren viser analysen imidlertid, at det er personer født i Vestjylland, som har højest forventet livstidsvelfærd.

Vækst i levetid og forbrug

Der har været en positiv vækst i velfærdsindikatoren på omkring 1½ pct. i alle landsdele for perioden 2008-19. Denne udvikling skyldes særligt, at der har været en stigning i den forventede levetid og forbruget i alle landsdele. Der er også betydelige forskelle i væksten gennem perioden afhængig af det anvendte mål. Region Hovedstaden har oplevet den laveste vækst i velfærd af alle landsdele, mens væksten i den disponible indkomst har været den højeste af alle landsdele. Væksten i velfærdsindikatoren har derimod været højest i Østjylland.

Stigende geografisk ulighed i indkomst, men ikke i velfærd

Den geografiske indkomstvariation har været stigende siden 2008. Målt ved velfærdsindikatoren har der dog ikke været en stigende forskel på tværs af landsdele i Danmark. Den bagvedliggende årsag til, at den geografiske ulighed i velfærdsindikatoren ikke har været stigende i perioden er, at landsdelsuligheden i forventet levetid har været aftagende. Da levetid vægter højt i velfærdsindikatoren, kompenserer denne tendens i den forventede levetid for en stigende geografisk ulighed i forbrug og fritid.

III.4

SAMMENFATNING

BNP måler økonomisk produktion, ikke velfærd

Der er generelt stor interesse for, hvor velstående Danmark er i forhold til andre lande. Traditionelt anvendes BNP pr. indbygger til at sammenligne lande. BNP måler imidlertid alene den økonomiske produktion og er dermed et mål for velstand. Det er dog velkendt, at BNP ikke er et velegnet mål for velfærd i bredere forstand. Hvis f.eks. en øget produktion sker på bekostning af en forværring af miljøet, vil det give anledning til en stigning i BNP, men velfærden bliver forringet, hvis tabet ved det dårligere miljø er større end gevinsten ved den øgede produktion. Tilsvarende vil en stigning i arbejdstiden kunne øge BNP, hvilket isoleret set trækker i retning af større velfærd, men tabet af fritid trækker til gengæld i retning af mindre velfærd.

Velfærd er et bredere begreb end økonomisk velstand

Velfærd er et langt mere mangfoldigt begreb end økonomisk velstand målt ved BNP eller indkomst. Således er velfærd tættere knyttet til eksempelvis lykke, velbefindende og nytte. Økonomisk velstand påvirker velfærden, men er ikke i sig selv en indikator for velfærd.

Klare retningslinjer for opgørelse af BNP

Selvom BNP ikke måler velfærd, har det den fordel, at det er veldefineret, og at der er klare internationale retningslinjer for opgørelsen. Det gør det nemt at sammenligne forskellige lande ud fra deres BNP pr. indbygger. Det er antageligt en væsentlig del af årsagen til, at BNP pr. indbygger ofte anvendes til at sammenligne lande og vurdere, hvor udviklingen har været mest gunstig.

Bredere bevågenhed om måling af velfærd

Det er ikke på samme måde veldefineret, hvad velfærd er, og hvilke elementer der bør indgå i en opgørelse heraf. Der har de seneste årtier været en debat om, hvorvidt fokus skal skiftes fra måling af økonomisk produktion til i stedet at fokusere på måling af velfærd, jf. eksempelvis Stiglitz mfl. (2009). Det har medført, at der er fremkommet en række forslag til, hvordan konkrete mål for velfærd kan konstrueres.

En indikator for velfærd

I kapitlet er anvendt en velfærdsindikator udviklet af Jones og Klenow (2016). Velfærdsindikatoren søger at måle den forventede velfærd henover livet. Tilgangen kan ses som et udtryk for et tankeeksperiment, hvor man vurderer den forventede livstidsvelfærd, umiddelbart før man bliver født, hvor ens konkrete livsomstændigheder ikke kendes. Her dannes en forventning til den fremtidige velfærd ud fra forventet forbrug, fritid og levetid. Derudover indgår også betydningen af ulighed for den forventede velfærd, da det antages, at individerne foretrækker sikkerhed fremfor usikkerhed om fremtidige forhold. Dette vil

sige, at individerne er risikoaverse. Dermed inddrager denne velfærdsindikator nogle væsentlige faktorer for velfærden, hvor der samtidig er rimelig konsistente data tilgængelige på tværs af lande.

VELSTAND OG VELFÆRD PÅ TVÆRS AF LANDE

Ofte høj velfærd i lande med højt BNP

Kapitlet præsenterer beregninger af velfærdsindikatoren for 24 højindkomst-OECD-lande. Beregningerne viser, at lande med højt BNP pr. indbygger også typisk vurderes højt på velfærdsindikatoren.

Danmark rangerer højere på velfærd end på BNP

Der er dog ikke en en-til-en sammenhæng mellem velstand og velfærd. Anvendelsen af velfærdsindikatoren giver dermed anledning til en række nye erkendelser sammenlignet med, hvis velstand alene betragtes. Konkret resulterer velfærdsindikatorens sammenvejning af forventet forbrug, levetid, fritid og ulighed i, at Danmark rangerer højere blandt 24 højindkomstlande målt på velfærd end på velstand.

USA har højere BNP, men lavere velfærd grundet kortere levetid, mindre fritid og større ulighed

I forhold til Danmark har USA et højere BNP pr. indbygger, men til gengæld lavere velfærd. Det afspejler, at befolkningen i Danmark lever længere, arbejder mindre og er mere lige end i USA. Den amerikanske befolkning har til gengæld et højere forbrug, hvilket isoleret set trækker i retning af højere velfærd. Sammenlignet med Frankrig har Danmark derimod et højere BNP pr. indbygger, men kun en lidt højere velfærd målt ved velfærdsindikatoren. Det skyldes blandt andet en højere forventet levetid i Frankrig end i Danmark.

Større stigning i velfærd end i BNP i Danmark ift. andre lande

Set over perioden 1995-2019 klarer Danmark sig også bedre på vækst i velfærdsindikatoren end på vækst i BNP sammenlignet med andre lande. Det skyldes i høj grad, at sundhedstilstanden i Danmark er forbedret, så den forventede levetid i løbet af perioden er steget med godt seks år. Ved at inddrage andet end blot den økonomiske produktion vurderes den danske udvikling dermed mere gunstig.

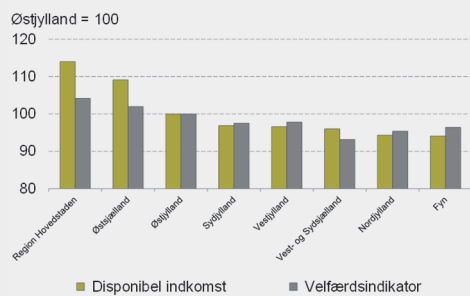
VELSTAND OG VELFÆRD PÅ TVÆRS AF DANMARK

Geografisk ulighed i indkomst

Opgjort ud fra den gennemsnitlige disponible indkomst er der markante forskelle på tværs af landsdele i Danmark. For eksempel er der højest disponibel indkomst i Region Hovedstaden, mens den i Vestjylland er godt 17 pct.point lavere, jf. figur III.11.

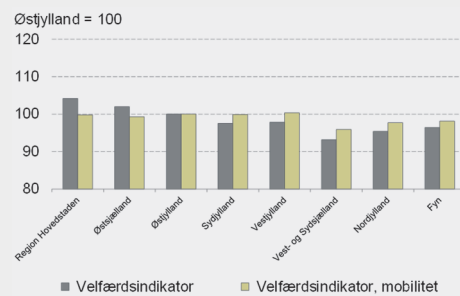
FIGUR III.11 VELFÆRD OG VELSTAND PÅ TVÆRS AF DANMARK

De geografiske forskelle i disponibel indkomst er større end forskellene i velfærdsindikatoren.

FIGUR III.12 VELFÆRD MED MOBILITET

Når muligheden for at kunne flytte i løbet af livet medregnes i velfærdsindikatoren, er forskellene på tværs af landsdele mindre.

Anm.: Figurene viser hhv. disponibel indkomst og to udgaver af velfærdsindikatoren. Alle mål er opgjort relativt til Østjylland i 2019. Figur III.11 sammenholder disponibel indkomst og velfærdsindikatoren, der er baseret på bopæl, og hvor der dermed ikke er medregnet geografisk mobilitet. Figur III.12 sammenligner velfærdsindikatoren med og uden geografisk mobilitet (baseret på hhv. fødested og bopæl).

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

Mindre geografisk ulighed i velfærd

Når velfærd betragtes i stedet for indkomst, nuanceres vurderingen af forskellene mellem landsdele i Danmark. De geografiske forskelle bliver således betragteligt mindre opgjort ud fra velfærdsindikatoren end ud fra disponibel indkomst. Eksempelvis er velfærdsindikatoren for Region Hovedstaden ikke så høj, som disponibel indkomst ville tilsige, mens velfærdsindikatoren for landsdele med relativt lav indkomst til gengæld er højere, end disponibel indkomst ville tilsige. Konkret er forskellen mellem Region Hovedstaden og Vestjylland knap to tredjedele mindre målt ved velfærdsindikatoren end ved disponibel indkomst. Det er blandt andet en lavere levetid og større ulighed, som er årsagen til, at Region Hovedstaden har lavere velfærd end indkomst pr. indbygger.

Velfærdsindikator uden geografisk mobilitet

Velfærdsindikatoren i figur III.11 er beregnet ud fra en forsimplede antagelse om, at personer født i en bestemt landsdel vil bo i den pågældende landsdel hele deres liv. Det er dermed alene levevilkårene i fødselslandsdelen, som indgår i denne opgørelse af den forventede livstidsvelfærd på tværs af landsdele.

**Geografisk mobilitet
indebærer mindre
ulighed i velfærd**

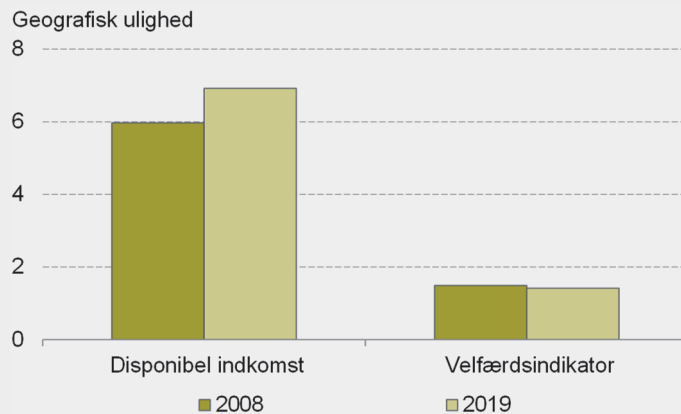
Som forventet flytter personer til en vis grad derhen, hvor de forventer at opnå den højeste velfærd. Det fører til, at forskellene i velfærd mindskes, når der tages højde for geografisk mobilitet. Beregnes velfærdsindikatoren derfor i stedet baseret på, at man kan flytte fra sin fødselslandsdæl, mindskes den geografiske ulighed, jf. figur III.12. Ud fra denne opgørelse af velfærdsindikatoren er der ikke højere velfærd i Region Hovedstaden sammenlignet med flere af de øvrige landsdele, og velfærden vurderes eksempelvis højere i Vestjylland end i Region Hovedstaden. Resultaterne peger samlet set i retning af, at den geografiske ulighed overvurderes, når den alene vurderes ud fra indkomstforskelle frem for et bredere mål for velfærd, som inddrager flere faktorer af betydning for individers velbefindende.

**Ikke tegn på
stigende geografisk
ulighed i velfærd**

I perioden 2008-19 har der været en tendens til øget ulighed mellem landsdelene opgjort ud fra disponibel indkomst pr. indbygger, jf. figur III.13. Målt ved velfærdsindikatoren er der imidlertid ikke tegn på stigende ulighed mellem landsdelene. Den bagvedliggende årsag er, at forskellene i den forventede levetid på tværs af landsdele er faldet. Da levetid vægter højt i velfærdsindikatoren, kompenserer udviklingen i den forventede levetid for stigningen i den geografiske ulighed i forbrug og fritid. Det er dermed afgørende, om vurderingen af udviklingen i geografisk ulighed på tværs af Danmark foretages på baggrund af disponibel indkomst eller velfærdsindikatoren, som udover forbrug også inddrager levetid, fritid og ulighed.

FIGUR III.13 GEOGRAFISK ULIGHED I DANMARK

Der er sket en stigning i den geografiske ulighed i disponibel indkomst, men ikke i velfærdsindikatoren for perioden 2008-19.

Anm.: Figuren viser standardafvigelser af hhv. disponibel indkomst og velfærdsindikatoren baseret på fødested på tværs af landsdele i 2008 og 2019. Standardafvigelserne angiver, hvor meget landsdelene spreder sig fra gennemsnittet.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af registerdata.

AFSLUTTENDE OVERVEJELSER

Resultater i tråd med tidligere analyser

Kapitlets resultater for den anvendte velfærdsindikator tyder på, at der er en højere grad af lige muligheder på tværs af Danmark, end forskellene i disponibel indkomst tilsiger. Det er i tråd med blandt andet formandskabets tidligere analyser i *Dansk Økonomi, forår 2015*. I en analyse heri blev det vist, at erhvervsindkomsterne og huspriserne er lavere i yderområderne, og at befolkningstallet er faldet for perioden 2010-15. Samtidig fandt analyser i rapporten dog også, at børn opvokset i yderområderne har den samme uddannelses- og indkomstmobilitet som børn fra andre dele af landet i forhold til deres forældre.

Hvilken rolle har samfundet og velfærdsstaten spillet?

Der er mange potentielle årsager til, at udviklingen i uligheden i den forventede velfærd på tværs af landsdele i Danmark ikke er steget, selvom uligheden i disponibel indkomst er steget. En vigtig bagvedliggende faktor er, at den geografiske ulighed i levetid er faldet over perioden. Det er et åbent spørgsmål, hvilken rolle offentlig geografisk omfordeling har spillet. Er udviklingen eksempelvis et resultat af indsatser

fra offentlig side indenfor f.eks. sundhed og undervisning? Eller skyldes det nærmere, at samfundets overordnede rammer giver befolkningen mulighed for geografisk mobilitet?

Hvordan kan den geografiske ulighed i velfærd nedbringes?

Hvordan kan den tilbageværende variation i velfærd på tværs af fødested mindskes mest hensigtsmæssigt? Et afgørende element heri er formentligt at forbedre mulighederne for geografisk mobilitet. Forhindringerne ved at flytte på tværs af landet er mangeartede og består både af monetære omkostninger i form af f.eks. udgifter ved flytning mellem boliger og af personlige omkostninger som f.eks. tab af lokal tilknytning. Konkret kan monetære forhindringer endvidere bestå i begrænsninger i muligheder for at opnå boligfinansiering i yderområderne. I den henseende kan det være en overvejelse værd, om offentlige indsatser kan forbedre mulighederne for at bosætte sig på tværs af Danmark, eksempelvis ved at forbedre finansieringsmulighederne på boligmarkedet. Værdien ved at bosætte sig i et område kan stige, hvis mulighederne for beskæftigelse og et rigt fritidsliv sikres lokalt. Er det i den sammenhæng hensigtsmæssigt at fastholde flere af samfundets institutioner lokalt? Sådanne tiltag kan dog samtidig trække i retning af at reducere den samlede produktivitet og indkomst i samfundet.

Politiktiltag kan potentielt evalueres ved brug af mål for velfærd

For nuværende evalueres økonomisk-politiske forslag oftest ved effekten på f.eks. arbejdsudbud og de offentlige finanser. Disse effekter er uden tvivl særdeles relevante, når der fra politisk side skal tages stilling til, om et forslag skal gennemføres. Konkrete metoder for måling af velfærd, som f.eks. den i kapitlet anvendte velfærdsindikator, muliggør imidlertid, at beslutningsgrundlag på sigt potentielt kan suppleres med skøn for velfærdseffekter og dermed inddrage andet end indkomst. Det vil tydeliggøre, om visse tiltag har modsatrettede effekter på velstand og velfærd. Tiltag, der har til formål at øge arbejdsudbuddet, kan eksempelvis påvirke velfærden negativt, hvis værdien af de forøgede forbrugsmuligheder ikke står mål med værdien af den tabte fritid, eller hvis stigningen i arbejdsudbuddet sker på bekostning af negative helbredsvirkninger. I nogle situationer kan det gøre en forskel, om målet er at øge velstanden eller velfærden i samfundet.

LITTERATUR

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2017): *Store sociale forskelle mellem kommunerne*.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2019): *Geografisk indkomstulighed*.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd (2023): *Ti års indkomstfremgang er ujævnt fordelt på tværs af landet*.

Brouillette, J., C.I. Jones og P.J. Klenow (2021): Race and Economic Well-Being in the United States. NBER Working Paper No. w29539.

Browning, M. og S. Leth-Petersen (2003): Imputing Consumption from Income and Wealth Information. *The Economic Journal*, 113 (488), s. 282-301.

Curtis, C., J. Garín og R. Lester (2022): Working, consuming, and dying: Quantifying the diversity in the American experience. *Journal of Economic Dynamics and Control*, 138 (104357).

Danmarks Statistik (2016): *Regionale indkomstforskelle gennem 20 år, Arbejde og indkomst, 2016:6*.

De Økonomiske Råds formandskab (2012): *Økonomi og Miljø, 2012*.

De Økonomiske Råds formandskab (2015): *Dansk Økonomi, forår 2015*.

De Økonomiske Råds formandskab (2016): *Økonomi og Miljø, 2016*.

De Økonomiske Råds formandskab (2017): *Økonomi og Miljø, 2017*.

Dohmen, T., A. Falk, D. Huffman, U. Sunde, J. Schupp og G.G. Wagner (2011): Individual Risk Attitudes: Measurement, Determinants, and Behavioral Consequences. *Journal of the European Economic Association* 9 (3), s. 522-550.

Falcettoni, E., og V.M. Nygaard. (2023): A Comparison of Living Standards Across the United States of America. *International Economic Review*, 64 (2), s. 511-542.

Hummels, D., J.R. Munch og C. Xiang (2023): No Pain, No Gain: The Effects of Exports on Effort, Injury and Illness. Arbejdsrapport. Udkommer i: *Review of Economics and Statistics*.

Jones, C.I., og P.J. Klenow (2016): Beyond GDP? Welfare across countries and time. *American Economic Review*, 106 (9), s. 2426-2457.

Rawls, J. (1971): *A theory of Justice*. Belknap Press.

Stiglitz, J.E., A. Sen, og J. Fitoussi (2009): *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*.

